

Zuzana Candigliota, advokátka

vedená v seznamu advokátů České advokátní komory pod ev. číslem: 16127

Kancelář Burešova 615/6, 602 00 Brno, Česká republika | IČ 03746933 | číslo účtu 2200755319/2010

Tel. +420 607 005 043 | E-mail advokatka@candigliota.cz | Datová schránka by2wpca

Nejvyššímu soudu

Burešova 20

657 37 Brno

prostřednictvím

Okresního soudu v Mělníku

Krombholcova 264

276 46 Mělník

V Brně dne 29. 10. 2018

Žalobkyně: ██████████, nar. ██████████,

trvale bytem ██████████

Zastoupena: Zuzanou Candigliota, advokátkou se sídlem Burešova 615/6, 602 00 Brno

Žalovaná: ALMEDA, a. s., IČ: 25079174,

se sídlem Alšova 462, 277 11 Neratovice

Zastoupena: Petrem Eliášem, advokátem se sídlem Revoluční 1546/24, 110 00 Praha 1

Dovolání žalobkyně

- proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 27. 6. 2018, č. j. 21 Co 354/2017-629

I. Úvod dovolání

Toto dovolání se týká velmi aktuální nejen právní, ale i bioetické otázky nedobrovolných zásahů do fyzické integrity rodící ženy v nemocnici a jednání personálu nerespektující její přání, lidskou důstojnost, osobní svobodu. Uvědomujeme si, že tato otázka budí kontroverze, nicméně žádáme, aby se Nejvyšší soud dovoláním důkladně zabýval, a to na rozdíl od nižších soudů na základě platné právní úpravy, bez ignorování právní argumentace a bez předsudků, urážek a zesměšňování žalobkyně, která přitom nechtěla nic jiného než šetrnou nepoškozující péči pro sebe a své dítě. Zároveň poukazujeme na podobný případ sp. zn. 30 Cdo 4881/2017, ve kterém se Nejvyšší soud vyhnul řešení předestřených právních otázek. Žádáme Nejvyšší soud, aby žalobkyni neodpíral soudní ochranu a právními otázkami se na rozdíl od citovaného rozhodnutí důkladně zabýval.

II. Vymezení dovolání a jeho přípustnosti

Rozsudkem Okresního soudu v Mělníku ze dne 30. 5. 2017, sp. zn. 6 C 20/2015, výrokem I. byla zamítnuta žaloba žalobkyň a) (dovolatelka, dále také „žalobkyně“) a b) (její nezletilá dcera, dále také „nezletilá žalobkyně“), výrokem II. uložena povinnost žalobkyni a) uhradit žalované náhradu nákladů řízení, výrokem III. nebyla žalované přiznána náhrada nákladů řízení ve vztahu mezi žalobkyní b) a žalovanou, výrokem IV. nebyla České republice přiznána náhrada nákladů řízení vůči žalobkyním a výrokem V. byl shledán znalecký ústav Všeobecná fakultní nemocnice v Praze nepodjatým. Proti výrokům I., II. a V. podaly žalobkyně odvolání.

Rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 27. 6. 2018, č. j. 21 Co 354/2017-629 (dále jen „napadený rozsudek“), výrokem I. bylo odmítnuto odvolání žalobkyně b), výrokem II. byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně v rozsahu jeho výroků I. a V., výrokem III. bylo rozhodnuto o změně výše nákladů řízení, výrokem IV. byla žalobkyni a) uložena povinnost uhradit žalované náklady odvolacího řízení a výrokem V. nebyla přiznána náhrada nákladů odvolacího řízení mezi žalobkyní b) a žalovanou.

Vzhledem k tomu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci a též zasahuje do ústavně chráněných práv žalobkyně a), podává proti němu v rozsahu výroků II., III. a IV. dovolání ve smyslu § 236 a násl. o. s. ř.

Přípustnost dovozujeme na základě § 237 o. s. ř. ze skutečnosti, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek:

- při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu,
- které nebyly v rozhodování dovolacího soudu dosud vyřešeny,
- které mají být dovolacím soudem posouzeny jinak,

Kromě toho také přípustnost dovozujeme z ustálené judikatury Ústavního soudu, podle které je dovolání přípustné i tehdy, jestliže napadeným rozhodnutím odvolacího soudu bylo zasaženo do základních práv dovolatele.

Právní otázky a porušená základní práva budou předestřeny a blíže rozvedeny v dalším textu.

Napadený rozsudek byl doručen právní zástupkyni žalobkyň dne 27. 8. 2018, proto je dovolání podáváno v zákonné dvouměsíční lhůtě, neboť lhůta končí v pondělí dne 29. 10. 2018.

III. Právní otázky k právu na informovaný souhlas

Žalobkyně se žalobou domáhala zaplacení náhrady nemajetkové újmy za zásahy do jejích osobnostních a základních práv spočívající mj. v nerespektování jejího práva na svobodný a informovaný souhlas, jak se zákroky na jejím těle, tak i se zákroky na těle nezletilé žalobkyně, a to při porodu v nemocnici Neratovice dne 20. 2. 2012. Toto nerespektování mělo spočívat zejména v nucení CTG monitoringu, urychlování porodu syntetickým oxytocinem bez souhlasu a proti vůli rodičky, podání antibiotik bez dostatečného poučení rodičky, nucené poloze při porodu vleže na zádech s nohama v držadlech bez souhlasu a proti vůli rodičky, nástřihu hráze bez souhlasu a proti vůli rodičky, okamžitém přestřížení pupečníku bez souhlasu a proti vůli rodičky, nucení k vytlačení placenty bez souhlasu a proti vůli rodičky.

Žalobkyně přitom vyjádřila svoji vůli odlišně, a to buď ústně v průběhu porodu, nebo v písemném porodním přání, které předložila při příjmu a které obsahovalo přání přirozeného porodu bez zásahů, přání nebýt podrobena zásahům a podání léků bez jejího souhlasu, být plně a srozumitelně informována o průběhu porodu, o zdravotním stavu jejím i dítěte, o všech postupech před jejich provedením a jejich možných alternativách. Dále si přála podílet se na rozhodování o zdravotní péči poskytované jí i dítěti a přála si péči porodní asistentky bez lékaře, pokud nebude potřeba zásah k záchraně života či zdraví jejího nebo dítěte. V první době porodní si přála neomezený, volný pohyb, možnost zaujímat polohy, které jí budou příjemné, omezit monitorování dítěte na nezbytně nutnou dobu, pro zmírnění bolesti využívat nefarmakologické prostředky a možnost konzumace jídla a pití. Nepřála si naopak holení genitálu, klystýr a protržení vaku blan a jakékoliv urychlování porodu. Ve druhé době porodní si přála co nejintimnější prostředí s tlumeným světlem a zvolit si vlastní polohu samotného porodu. Nepřála si tlačit řízeně a nástřih hráze. Ihned po porodu si přála bonding (nepřerušovaný kontakt s dítětem) po alespoň tři hodiny, v případě nutnosti oddělení dítěte z důvodu ohrožení zdraví a života si přála zachování bezprostředního kontaktu dítěte se svým partnerem. Přála si přestřížení pupečníku až po 24 hodinách od porodu placenty (tzv. lotosový porod), otřít dítě suchou plenou a nemýt jej, měřit Apgar skóre na jejím těle, vážit a měřit dítě až min. 24 h po porodu. V třetí době porodní si přála přirozený porod placenty a její odnos domů, mít u sebe dítě a pečovat o něj 24 h denně. Pak ještě vyjádřila několik přání pro případ nutnosti císařského řezu.

Soud prvního stupně

Soud prvního stupně vzal do velké míry za prokázané, že žalobkyně si řadu úkonů personálu nepřála (natočení monitoru CTG způsobem, který jí byl nepříjemný, umístění do polohy vleže na zádech, umístění nohou do držadel porodního lůžka, podání oxytocinu, provedení nástřihu hráze, okamžité přerušování pupeční šňůry, odnesení a likvidace placenty).

Soud ovšem dospěl k závěru, že provedení těchto zásahů bylo věcí odborného posouzení, neboť to, zdali měly být provedeny tak, aby bylo předejito poškození zdraví žalobkyň, bylo třeba podrobit znaleckému zjištění. Soud vycházel ze znaleckého posudku, podle kterého porod nebyl fyziologický, čemuž bylo nutné přizpůsobit lékařské postupy (druhý odstavec na str. 27 rozsudku). Podle soudu plnění požadavku pacienta, potažmo klienta zdravotnického zařízení je vždy determinováno tím, že zdravotnický personál musí plnit povinnosti stanovené mu zákonem, což jest primárně zdravotní péče na té nejvyšší odborné úrovni, k čemuž nepochybně je nutno řadit vybavení zdravého novorozence (konec prvního odstavce na str. 31 rozsudku). Soud vyhodnotil, že jednání žalovaného nemůže být vyhodnoceno jako jednání, jež by

mohlo zasáhnout do osobnostních práv žalobkyně, když žalovaný personál postupoval vždy tak, aby chránil zdraví obou žalobkyně (předposlední odstavec na str. 33 rozsudku).

Soud při hodnocení otázky informovaného souhlasu ve skutečnosti nehodnotil otázku informovaného souhlasu, kterou žalobkyně primárně argumentovaly, ale postupoval tak, že převzal tvrzení znaleckého ústavu, že péče proběhla „lege artis“, aniž by vzal do úvahy další žalobkyněmi předložené nebo navrhané důkazy, které (by) toto tvrzení vyvrátily, a na základě tohoto tvrzení znaleckého ústavu soud dovodil, že péče byla potřebná k ochraně zdraví obou žalobkyně, tudíž nedošlo k namítanému zásahu. Takový postup žalobkyně považovala za nesprávný jak z hlediska práva na spravedlivý proces (což je další část dovolání), tak i z hlediska ústavně konformního a zákonného posouzení otázky práva na svobodný a informovaný souhlas.

Odvolání

Žalobkyně v odvolání ve vztahu k právu na informovaný souhlas namítala, že došlo k nesprávnému právnímu posouzení otázky informovaného souhlasu a k nepřezkoumatelnému rozhodnutí, že byl nedostatečně zjištěn skutkový stav a nebyly učiněny právní závěry ohledně písemného porodního přání žalobkyně.

Žalobkyně uvedla, že se soud vůbec nezabýval aplikací tehdy platného zákona o péči o zdraví lidu, ani Úmluvou o lidských právech a biomedicíně a argumentoval pouze údajným zájmem dítětem a údajnou ochranou života a zdraví rodičky a dítěte, aniž by se vypořádal s otázkou platného svobodného a informovaného souhlasu. Žalobkyně kritizovala paternalistický přístup soudu, podle kterého o rodící ženě rozhoduje personál a žena je pouze objektem péče, jejíž názor nehraje žádnou roli a od níž se očekává pouze poslušnost.

Žalobkyně citovala publikaci „Informovaný souhlas – teorie a praxe informovaného souhlasu ve zdravotnictví“, která vysvětluje, že informovaný souhlas chrání pacienta a jeho integritu a bez právního důvodu do ní nesmí nikdo zasahovat. Publikace vyjmenovává podmínky, které musí být splněny pro zákrok ve stavu krajní nouze, a rozebírá, jak má vypadat souhlas se zákrokem, aby byl platný. Veškeré tyto podmínky a pravidla nebyly v případě žalobkyně splněny a podstrkováním formuláře žalobkyni při přijetí k porodu v nemohla být naplněna povinnost žalované ji poučit a získat informovaný souhlas.

Žalobkyně také namítala, že se soud nezabýval předloženým písemným porodním přáním žalobkyně a nezhodnotil právní relevanci tohoto dokumentu, přitom se jednalo o projev vůle žalobkyně, kterým realizovala své právo na fyzickou integritu, autonomii v rozhodování o svém těle, osobní svobodu a usnadňovala tím komunikaci s personálem.

Odvolací soud

Odvolací soud v napadeném rozsudku shledal, že žádný z namítaných zásahů do práv žalobkyně nepředstavoval protiprávní jednání žalované a porušení jejích povinností. Naopak vzal za prokázané, že personál veškeré kroky činil důvodně a s cílem zachránit život a zdraví rodičky i dítěte. Pochybení soud shledal pouze na straně žalobkyně. Ta podle soudu sama podstatnou měrou přispěla ke vzniklé situaci a k nutnosti porod urychlit a přistoupit k zákrokům. Další její chybou mělo být to, že měla řadu měsíců čas vybrat si nemocnici podle míry schopnosti plnit její porodní přání a své představy o porodu konzultovat. Dále podle odvolacího soudu žalobkyně navštívila žalovanou nemocnici jen jedenkrát (i když žalobkyně

i svědek [REDAKCE] uvedli, že kromě jedné předporodní kontroly byla žalobkyně u žalované i na hromadné prohlídce sálů) a nepředložila porodní přání, ani se nezajímala o to, zda je nemocnice bude schopna plnit. Podle soudu žalobkyně přijela k porodu s rozběhlým porodem a více než 24 h po odtoku plodové vody, což muselo determinovat jednání personálu kvůli hrozící infekci. Podle soudu tak nebylo možné respektovat písemné porodní přání žalobkyně, neboť záchrana života a zdraví dítěte měla přednost. Dále soud uvedl, že žalované nelze přičítat, že žalobkyni neseznámila předem s informovaným souhlasem, neboť si nemocnici vybrala těsně před porodem, do poradny k ní nedocházela (ve skutečnosti bylo prokázáno, že byla na jedné předporodní kontrole) a k porodu se dostavila dlouho po odtoku plodové vody, kdy bylo nutno urychleně jednat. Dále soud dospěl k závěru, že CTG monitoring je velmi šetrná metoda zkoumání stavu plodu, která nemůže žádným způsobem rodičce ani plodu ublížit. Jde o standardní vybavení porodního sálu a o standardní metodu, jiné metody standardním vybavením nejsou, navíc jsou doplňkové a mnohem více invazivní. Urychlení porodu podáním syntetického oxytocinu bylo nutné, neboť plod byl v tísní a hrozila hypoxie. Antibiotika byla podána, protože byly zjištěny zvýšené leukocyty indikující počátek zánětu. Poloha vleže s nohama v držadlech byla po žalobkyni požadována proto, že bylo nutno plod rychle vybat, a žalobkyně s personálem nespolupracovala, všechny jeho pokyny negovala, hrozilo tedy akutní nebezpečí, že při její aktivní obraně proti čemukoliv, co personál požadoval, nebude možno příslušný zákrok provést, případně při jeho provádění dojde ke zranění rodičky či dítěte. Odběr krve bez souhlasu žalobkyně proveden nebyl, neboť to není technicky možné. Nástřih hráze byl proveden opět za účelem záchrany dítěte, ale rovněž ochrany ostatních orgánů žalobkyně. Pupečník byl přestřižen v zájmu záchrany dítěte, protože to muselo být urychleně resuscitováno. Neohleduplné a nedůstojné zacházení ze strany personálu nebylo prokázáno.

Podle odvolacího soudu v řízení na ochranu osobnosti může být řešeno pouze to, zda k zásahu došlo, zda se jedná o zásah protiprávní a zda je dána mezi protiprávním jednáním žalované a zásahem do práv žalobkyně příčinná souvislost. To podle odvolacího soudu znamená, že podstatné pro rozhodnutí této věci bylo zjištění, zda byl postup žalované lege artis. Soud shrnul, že žalobkyně nemohla očekávat, že soud bude řešit systém zdravotní péče v oblasti gynekologicko-porodnické či vhodnost alternativních porodních technik a že takové očekávání bylo nereálné.

Důvod dovolání a právní otázky

Důvodem dovolání je nesprávné právní posouzení věci (resp. absentující právní hodnocení, neboť soud svoje rozhodnutí nepodložil žádnou právní úpravou), které spočívá v následujících nesprávných právních názorech (kromě toho založených na nesprávně zjištěném skutkovém stavu založeném na porušení práva žalobkyně na spravedlivý proces, ale o tom až dále), které zasahují do základních práv žalobkyně (důvod přípustnosti dovolání):

- Pokud je postup zdravotníků jimi zhodnocen jako „lege artis“, nemůže být provedení zákroku protiprávním jednáním a žaloba na ochranu osobnosti nemůže být úspěšná.
- Pro těhotnou/rodící ženu neplatí právo na svobodný a informovaný souhlas a právo odmítnout zákrok.
- Pouhé podezření na ohrožení plodu zakládá právo zdravotníků zasahovat do fyzické integrity a osobní svobody rodičky bez jejího souhlasu a proti její vůli a způsobit jí zranění.
- Neoprávněnost zásahu do osobnostních práv rodičky může být vyloučena tím, že původce zásahu jednal v dobré víře a na základě přesvědčení, že jedná v zájmu plodu.

- Přesvědčení zdravotníků, že chrání zdraví ženy, jim zakládá právo zasahovat do její fyzické integrity bez jejího souhlasu a proti její vůli a způsobit jí zranění.
- Respektování přání rodičky a jejího práva odmítnout určité zákroky při porodu může být podmiňováno výběrem nemocnice, která je ochotná přání rodičky a odmítnutí zákroků respektovat, několika předporodními návštěvami této nemocnice a předložením porodního přání dříve než při přijetí k porodu.
- Poskytovatel zdravotní péče může naopak předložit rodičce svůj formulář „informovaného souhlasu“ až na poslední chvíli při přijetí s rozběhlým porodem a splní tím svou povinnost poskytnout poučení, přestože měl možnost poskytnout poučení již dříve: na hromadných prohlídkách porodních sálů, na individuální předporodní kontrole, nebo prostřednictvím internetových stránek.
- Proti rodící ženě, která neplní pokyny personálu z důvodu odmítnutí navrhovaných postupů, je možné použít násilné omezující prostředky, v tomto případě násilné držení v poloze vleže na zádech s nohama v držadlech.

Jsme přesvědčeny, že správné právní názory jsou následující, což jsou zároveň právní otázky, na jejichž vyřešení závisí napadené rozhodnutí:

I když je postup zdravotníků jimi zhodnocen jako „lege artis“, přesto provedení zákroku **může** být protiprávní a žaloba na ochranu osobnosti **může** být úspěšná.

- Otázka: Může být provedení zákroku protiprávní a může být žaloba na ochranu osobnosti úspěšná, pokud je postup zdravotníků jimi zhodnocen jako „lege artis“?
- ***Odchýlení se od ustálené praxe dovolacího soudu***

Pro těhotnou/rodící ženu **platí** právo na svobodný a informovaný souhlas a právo odmítnout zákrok úplně stejně jako pro jakoukoliv jinou plně svéprávnou osobu.

- Otázka: Platí pro těhotnou/rodící ženu právo na svobodný a informovaný souhlas a právo odmítnout zákrok úplně stejně jako pro jakoukoliv jinou plně svéprávnou osobu?
- ***Dosud nevyřešená otázka v rozhodování dovolacího soudu***

Pouhé podezření na ohrožení plodu **nezakládá** právo zdravotníků zasahovat do fyzické integrity a osobní svobody rodičky bez jejího souhlasu a proti její vůli a způsobit jí zranění.

- Otázka: Zakládá pouhé podezření na ohrožení plodu právo zdravotníků zasahovat do fyzické integrity a osobní svobody rodičky bez jejího souhlasu a proti její vůli a způsobit jí zranění?
- ***Dosud nevyřešená otázka v rozhodování dovolacího soudu***

Neoprávněnost zásahu do osobnostních práv rodičky **nemůže** být vyloučena tím, že původce zásahu jednal v dobré víře a na základě přesvědčení, že jedná v zájmu plodu.

- Otázka: Může nebo nemůže být neoprávněnost zásahu do osobnostních práv rodičky vyloučena tím, že původce zásahu jednal v dobré víře a na základě přesvědčení, že jedná v zájmu plodu?
- ***Odchýlení se od ustálené praxe dovolacího soudu***

Přesvědčení zdravotníků, že chrání zdraví ženy, jim **nezakládá** právo zasahovat do její fyzické integrity bez jejího souhlasu a proti její vůli a způsobit jí zranění.

- Otázka: Zakládá přesvědčení zdravotníků, že chrání zdraví ženy, těmto zdravotníkům právo zasahovat do její fyzické integrity bez jejího souhlasu a proti její vůli a způsobit jí zranění?
- ***Odchýlení se od ustálené praxe dovolacího soudu***

Respektování přání rodičky a jejího práva odmítnout určité zákroky při porodu **nemůže** být podmiňováno výběrem nemocnice, která je ochotná přání rodičky a odmítnutí zákroků respektovat, několika předporodními návštěvami této nemocnice a předložením porodního přání dříve než při přijetí k porodu.

- Otázka: Může nebo nemůže být respektování přání rodičky a jejího práva odmítnout určité zákroky při porodu podmiňováno výběrem nemocnice, která je ochotná přání rodičky a odmítnutí zákroků respektovat, několika předporodními návštěvami této nemocnice a předložením porodního přání dříve než při přijetí k porodu?
- ***Dosud nevyřešená otázka v rozhodování dovolacího soudu***

Poskytovatel zdravotní péče **nemůže** předložit rodičce svůj formulář „informovaného souhlasu“ až na poslední chvíli při přijetí s rozběhlým porodem – tím **nesplní** svou povinnost poskytnout poučení, pokud měl možnost poskytnout poučení již dříve: na hromadných prohlídkách porodních sálů, na individuální předporodní kontrole, nebo prostřednictvím internetových stránek.

- Otázka: Může nebo nemůže poskytovatel zdravotní péče předložit rodičce svůj formulář „informovaného souhlasu“ až na poslední chvíli při přijetí s rozběhlým porodem – a splní nebo nesplní tím svou povinnost poskytnout poučení, pokud měl možnost poskytnout poučení již dříve: na hromadných prohlídkách porodních sálů, na individuální předporodní kontrole, nebo prostřednictvím internetových stránek?

Proti rodící ženě, která neplní pokyny personálu z důvodu odmítnutí navrhovaných postupů, **není** možné použít násilné omezující prostředky, v tomto případě násilné držení v poloze vleže na zádech s nohama v držadlech.

- Otázka: Je nebo není možné proti rodící ženě, která neplní pokyny personálu z důvodu odmítnutí navrhovaných postupů, použít násilné omezující prostředky, v tomto případě násilné držení v poloze vleže na zádech s nohama v držadlech?

Může být provedení zákroku protiprávním jednáním a může být žaloba na ochranu osobnosti úspěšná, pokud je postup zdravotníků jimi zhodnocen jako „lege artis“?

Z právní úpravy i z judikatury Nejvyššího soudu i jiných soudů jasně vyplývá, že je potřeba odlišovat to, zda je zákrok proveden odborně správně a zda si k jeho provedení poskytovatel vyžádal předchozí svobodný a informovaný souhlas. Jde o dvě odlišné povinnosti poskytovatele a z ničeho nevyplývá, že splnění povinnosti poskytnout péči odborně správně by mohlo vyloučit povinnost získat informovaný souhlas, resp. že by z důvodu poskytnutí péče „lege artis“ nemohlo dojít k protiprávnímu zásahu do osobnostních práv z důvodu absence svobodného a informovaného souhlasu, jak uvádí odvolací soud (str. 26 rozsudku, bod 83., věta první a druhá).

Úmluva o lidských právech a biomedicíně odlišuje povinnost provádět zákroky v oblasti péče o zdraví „v souladu s příslušnými profesními povinnostmi a standardy“ (čl. 4) a povinnost provádět zákrok pouze za podmínky svobodného a informovaného souhlasu (čl. 5). Stejně tak dříve platný zákon o péči o zdraví

lidu, účinný v době porodu žalobkyně, rozlišoval mezi povinnostmi zdravotnických zařízení poskytovat zdravotní péči „v souladu se současnými dostupnými poznatky lékařské vědy“ (§ 11 odst. 1) a mezi povinnostmi poskytovat zdravotní péče se souhlasem nemocného (§ 24 odst. 2).

Z rozsudku Nejvyššího soudu (dále jen „NS“) ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 25 Cdo 1381/2013, vyplývá odlišení odpovědnosti za odborně správně provedený zákrok a za provedení zákroku bez informovaného souhlasu. NS uvádí, že zásahy do tělesné integrity, svobody, soukromí, lidské důstojnosti a dalších nehmotných statků jsou odčinitelné prostředky ochrany osobnosti.

Z rozsudku NS ze dne 13. 6. 2018, sp. zn. 25 Cdo 4162/2017 vyplývá rovněž rozdílnost nároků na náhradu škody na zdraví a na ochranu osobnosti. NS dovodil, že pacientovi může náležet „náhrada nemajetkové újmy způsobené porušením jeho práva na informace a na provedení zdravotního výkonu s jeho informovaným souhlasem, a to bez ohledu na to, jaký byl výsledek takového výkonu. Jednotlivé nároky ovšem nelze zaměňovat.“ Podle tohoto rozhodnutí je třeba ustanovení zákona o péči o zdraví lidu vykládat s přihlédnutím k Úmluvě o lidských právech a biomedicíně, podle jejíhož čl. 5 jakýkoli zákrok v oblasti péče o zdraví je možno provést pouze za podmínky, že k němu dotčená osoba poskytla svobodný a informovaný souhlas. Podle NS je citované ustanovení projevem ochrany autonomie vůle pacienta a svobody jeho rozhodování. Výrazem „svobodný a informovaný souhlas“ je míněn souhlas daný v situaci, v níž se pacient, jemuž byl objasněn mimo jiné účel, povaha, rizika a alternativy zákroku, jakož i následky jeho neprovedení, bez nátlaku a s dostatkem času na rozvážení a s možností položit doplňující otázky rozhodne navrhaný zákrok podstoupit (NS odkazuje na publikaci: Šustek, P., Holčapek, T. Informovaný souhlas, Praha: ASPI, 2007, s. 46). Podle rozsudku je provedení lékařského zákroku bez informovaného souhlasu, tedy rovněž na základě souhlasu, jenž nebyl informovaný ve smyslu shora vymezeném (tj. souhlas byl dán, aniž se pacientovi dostalo řádného poučení), je porušením právní povinnosti, a tedy nedovoleným, protiprávním jednáním.

Rovněž odborná literatura považuje postup „non lege artis“ za odlišný typ protiprávnosti než chybějící právní důvod zákroku. Zatímco postup „non lege artis“ ohrožuje život a zdraví pacienta, zákrok provedený bez souhlasu pacienta ohrožuje osobnostní integritu člověka, mezi jejíž aspekty patří svoboda rozhodování, lidská důstojnost, soukromí apod., takový zákrok je zakázán a je protiprávní (Holčapek, T. Dokazování v medicínskoprávních sporech. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, s. 91 a násl., s. 108-109). Jedním z předpokladů vzniku odpovědnosti je protiprávní jednání, nejčastěji jde o porušení povinnosti postupovat tzv. lege artis, avšak nejen postup non lege artis je protiprávním jednáním, z něhož je dovozována právní odpovědnost. Ta je stále častěji dovozována také pro porušení povinnosti provádět lékařský zákrok jenom na základě svobodného a informovaného souhlasu pacienta, až na málo zákonných výjimek (Těšínová, J., Žďárek, R., Polícar, R. Medicínské právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 333).

Nelze tedy, než uzavřít, že odvolací soud zaujal nesprávný a ničím nepodložený právní názor, že provedení zákroku ze strany zdravotníků hodnoceného jimi subjektivně jako „lege artis“ nemůže být protiprávním jednáním a že podstatné pro rozhodnutí v řízení o žalobě na ochranu osobnosti je právě to, zda byl postup žalované „lege artis“. Tímto se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, která nedovozuje, že by zjištění, zda byl postup „lege artis“, bylo předpokladem pro rozhodnutí v řízení o žalobě na ochranu osobnosti (a ne v žalobě o náhradu škody na zdraví).

Ještě na okraj uvádíme, že postup „lege artis“ v širším slova smyslu zahrnuje i to, že je zákrok prováděn s předchozím svobodným a informovaným souhlasem pacienta. Dá se tedy říci, že definice „lege artis“

byla použita nesprávně a i z tohoto důvodu došlo k nesprávnému právnímu posouzení ze strany nižších soudů.

Platí pro těhotnou/rodící ženu právo na svobodný a informovaný souhlas a právo odmítnout zákrok úplně stejně jako pro jakoukoliv jinou plně svéprávnou osobu?

Právo na svobodný a informovaný souhlas a právo odmítnout zákrok bylo v době porodu zakotveno v:

- § 23 zákona o péči o zdraví lidu, podle kterého: Zdravotnický pracovník informuje pacienta o účelu a povaze poskytované zdravotní péče a každého vyšetřovacího nebo léčebného výkonu, jakož i o jeho důsledcích, alternativách a rizicích; vyšetřovací a léčebné výkony provádějí se souhlasem nemocného, nebo lze-li tento souhlas předpokládat; odmítá-li nemocný i přes náležité vysvětlení potřebnou péči, vyžádá si ošetřující lékař o tom písemné prohlášení (revers); je-li neodkladné provedení vyšetřovacího nebo léčebného výkonu nezbytné k záchraně života nebo zdraví dítěte ... a odpírají-li rodiče ... souhlas, je ošetřující lékař oprávněn rozhodnout o provedení výkonu; bez souhlasu nemocného je možné provádět vyšetřovací a léčebné výkony ..., jde-li o nemoci stanovené zvláštním předpisem, u nichž lze uložit povinné léčení, jestliže osoba jevící známky duševní choroby nebo intoxikace ohrožuje sebe nebo své okolí, anebo není-li možné vzhledem ke zdravotnímu stavu nemocného vyžádat si jeho souhlas a jde o neodkladné výkonu nutné k záchraně života či zdraví, jde-li o nosiče (ve smyslu zákona o ochraně veřejného zdraví)
 - přičemž podle § 7 odst. 1 starého občanského zákoníku: „Způsobilost fyzické osoby mít práva a povinnosti vzniká narozením. Tuto způsobilost má i počaté dítě, narodí-li se živé.“
- § 27c zákona o péči o zdraví lidu, podle kterého: „Každý lékařský výkon, který není v bezprostředním zájmu osoby, na které má být proveden, lze provést pouze s předchozím písemným souhlasem takové osoby. Před udělením souhlasu musí být osoba úplně informována o povaze výkonu a jeho rizicích.“
- čl. 5 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně, podle kterého: „Jakýkoli zákrok v oblasti péče o zdraví je možno provést pouze za podmínky, že k němu dotčená osoba poskytla svobodný a informovaný souhlas. Tato osoba musí být předem řádně informována o účelu a povaze zákroku, jakož i o jeho důsledcích a rizicích. Dotčená osoba může kdykoli svobodně svůj souhlas odvolat.“
- čl. 7 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), podle kterého: 1) Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem. 2) Nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.
- čl. 2 odst. 3 Listiny, podle kterého: „Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.“
- čl. 4 odst. 1 Listiny, podle kterého: „Povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod.“

V této právní úpravě není stanovena žádná výjimka pro těhotnou/rodící ženu v tom smyslu, že by její právo na svobodný a informovaný souhlas bylo více omezeno než u jiných lidí. Zároveň u plodu v těle matky na základě starého občanského zákoníku platilo, že způsobilost mít práva a povinnosti mu vznikne až narozením. Na základě této právní úpravy nelze dovodit, že žalobkyně měla povinnost se podrobit

nedobrovolným zákrokům jen proto, že byla těhotnou/rodící ženou, resp. že z tohoto důvodu měl personál právní důvod k nedobrovolnému zásahu do její fyzické integrity. Na situaci žalobkyně je tedy nutné aplikovat obecnou právní úpravu informovaného souhlasu, jako u kterékoli jiné osoby.

Publikace „Informovaný souhlas – teorie a praxe informovaného souhlasu ve zdravotnictví“¹ uvádí, že souhlas se zákrokem se vyžaduje jednak z důvodu lékařské etiky a obvyčejné lidské slušnosti, jež velí, chceme-li něco činit s tělem a zdravím druhého člověka, dotázat se ho na jeho názor. Mimo to, i když má zdravotnický zásah za cíl zlepšit stav nemocného, jeho úspěch není nikdy zaručen. Pacient se má tedy sám rozhodnout, zda nevyhnutelná rizika a nepříjemnosti chce nebo nechce snášet. Druhá odpověď na otázku, proč se souhlas se zákrokem vyžaduje, je podle autorů právní a je založena na ochraně pacientovy osobnosti, přičemž předmětem ochrany je právo, aby byla chráněna integrita osobnosti člověka a jeho důstojnost. Dále autoři vysvětlují, že každý zákrok v oblasti péče o zdraví se nevyhnutelně dotýká těla nebo psychiky člověka, čímž je však zasahováno do jeho osobnostní integrity a do jeho všeobecného osobnostního práva. Jelikož je tato sféra předmětem právní ochrany, má každý právo, aby mu do ní nebylo zasahováno. **Narušení chráněných práv je možné, jen opírá-li se o příslušný právní důvod.** Chybí-li právní důvod, je zásah do práva jiného člověka protiprávní se všemi důsledky, a to jak v oblasti občanskoprávní, tak případně i trestněprávní. Autoři uvádějí, že tímto právně významným důvodem je nejčastěji souhlas člověka, do jehož osobnosti se zasahuje. Vedle toho zákon a Úmluva o biomedicíně připouští další zdroje tohoto ospravedlnění, například zákrok ve stavu krajní nouze, pro který platí podmínky, které musejí být současně splněny:

- a) stav pacienta vyžaduje neodkladný zákrok zdravotní péče, jinými slovy, pokud by zákrok nebyl proveden bezodkladně, ocitl by se život pacienta v bezprostředním ohrožení, popřípadě by již nebylo možno odvrátit trvalé následky na zdraví anebo by s plynoucím časem podstatně narůstalo nebezpečí ohrožení pacientova života či zdraví;
- b) nelze získat řádný informovaný souhlas, a to buď z důvodu zdravotního stavu pacienta nebo proto, že pacient není způsobilý souhlas dát (například jde o dítě) a nelze včas vejít ve styk se zákonným zástupcem;
- c) zákrok může směřovat pouze k přímému prospěchu dané osoby, s odvoláním na stav nouze nelze provádět zákroky sloužící např. zájmu ostatních osob (např. transplantace).

Autoři také uvádějí, že v případě, že způsobilý pacient předem zákrok odmítne a posléze například upadne do bezvědomí, nepozbývá předchozí odmítnutí významu a v tomto případě se již na stav nouze odvolávat nelze. Z toho vyplývá, že v případě žalobkyně, která předem i v průběhu porodu jasně vyjádřila svoji vůli odmítnout určité zákroky, se tedy nelze odvolávat na stav nouze z důvodu probíhajícího porodu a na nemožnost získat řádný informovaný souhlas. Nelze se ani odvolávat na údajný zájem plodu, neboť zákrok může směřovat pouze k přímému prospěchu dané osoby a nelze se odvolávat na zájem jiných osob (plodu), v případě porodu plod není ani v postavení „osoby“.

Také odkazujeme na nález Ústavního soudu ze dne 2. 3. 2015, sp. zn. I. ÚS 1565/14, který se obecně ke svobodnému a informovanému souhlasu vyjadřuje takto:

¹ Šustek, P., Holčapek, T. Informovaný souhlas. Praha: ASPI, 2007, s. 21 a násled.

Institut svobodného a informovaného souhlasu s každým lékařským zákrokem je založen na uznání právní subjektivity každého jedince a jeho svobody rozhodovat o svém vlastním těle a podporuje autonomii jeho morální volby. To je v protikladu k paternalistickému přístupu, kdy o jednotlivci je rozhodováno někým jiným (například lékařem), byť i z dobrých pohnutek, že to je pro jeho dobro a zdraví. V konečném důsledku je to vždy pacient, jako svobodný jedinec nadaný základními právy, včetně práva na respektování své fyzické a psychické integrity, který by měl dát souhlas se zásahy do tohoto práva. Přitom je nutno akceptovat, že jiné osoby mohou i jeho rozhodnutí, například odmítne-li nezbytnou léčbu, považovat za špatné.

Ochrana osobní autonomie a práva na seburčení vyplývá i z čl. 8 evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Jak podotýká Evropský soud pro lidská práva, tak schopnost vést svůj život způsobem dle vlastního výběru zahrnuje možnost vykonávat činnosti, které jsou vnímány jako fyzicky škodlivé nebo pro dotyčnou osobu nebezpečné. V oblasti lékařské péče, a to i v případě, že odmítnutí konkrétní léčby může vést k fatálnímu konci, lékařský zákrok bez souhlasu psychicky způsobilého dospělého pacienta by byl v rozporu s jeho právem na tělesnou integritu chráněnou čl. 8 Úmluvy (viz rozsudek ve věci Jehovah's Witnesses of Moscow proti Rusku ze dne 10. 6. 2010 č. 302/02, § 135-136).

Právem na svobodný a informovaný souhlas specificky u těhotných/rodících žen se specificky zabýval pouze Výbor OSN pro odstranění diskriminace žen (CEDAW) a Ústavní soud ve zmíněném nálezu ze dne 2. 3. 2015, sp. zn. I. ÚS 1565/14.

Výbor OSN pro odstranění diskriminace žen je oprávněn interpretovat Úmluvu o odstranění všech forem diskriminace žen. Výbor opakovaně upozorňuje Českou republiku, že dochází k porušování práv žen na zdraví v oblasti porodnictví.² Konkrétně výbor upozorňuje mj. na zásahy do volby žen v oblasti reprodukčního zdraví v nemocnicích včetně rutinního používání lékařských zásahů, časté používání nástřihů hráze bez medicínského důvodu a v rozporu s přáním matek, bezdůvodné separace novorozenců od matek bez medicínského důvodu a obecně paternalistické jednání lékařů, které brání realizaci svobody volby žen. Výbor doporučuje, aby stát zajistil, aby všechny zásahy byly prováděny pouze s předchozím svobodným a informovaným souhlasem ženy, a aby zajistil povinné školení zdravotnických pracovníků o právech pacientů a souvisejících etických standardech a aby přijal standardy péče u normálního porodu zajišťující respekt pro práva pacientů a vyvarování se nadbytečným lékařským zásahům.

Ústavní soud se vyjádřil k proporcionalitě zásahů do základních práv matky z důvodu ochrany života a zdraví dítěte ve svém nálezu ze dne 2. 3. 2015, sp. zn. I. ÚS 1565/14:

„83. V situaci, kdy se omezují základní práva matky z důvodu ochrany života a zdraví dítěte, je také nutno trvat na tom, aby takový zásah byl přiměřený. Jak vyplývá z ustálené judikatury Ústavního soudu, zásah bude proporcionální, pokud splní následující tři kritéria [viz nálezy sp. zn. Pl. ÚS 31/13 ze dne 10. 7. 2014 (N 138/74 SbNU 141; 162/2014 Sb.), bod 41; nálezy sp. zn. Pl. ÚS 37/11 ze dne 30. 7. 2013 (N 136/70 SbNU 263; 299/2013 Sb.), bod 59; nálezy sp. zn. Pl. ÚS 24/10 ze dne 22. 3. 2011 (N 52/60 SbNU 625; 94/2011 Sb.), bod 37; a řada dalších]. Za prvé, opatření omezující základní právo bylo vůbec způsobilé

² Závěrečná zpráva Výboru pro odstranění diskriminace žen ze dne 10. 11. 2010, č. dokumentu CEDAW/C/CZE/CO/5 (bod 36 a 37).

Závěrečná zpráva Výboru pro odstranění diskriminace žen ze dne 14. 3. 2016, č. dokumentu CEDAW/C/CZE/CO/6 (bod 30 a 31).

dosáhnout sledovaného cíle (vhodnost). Za druhé, sledovaného cíle nebylo možno ve stejné nebo podobné míře dosáhnout jinými prostředky, které by méně zasahovaly do základního práva. Za třetí, zásah byl přiměřený, tedy závažnost zásahu do základního práva bude v dané konkrétní situaci vyvážena významem sledovaného cíle, neboli oběť přinesená v podobě omezení základního práva se nesmí dostat do nepoměru s užítkem, který omezení přineslo (proporcionalita v užším smyslu).

84. V dané věci je tedy nutno vážit zájmy rodičky na ochraně její fyzické integrity a zájmy nenarozeného dítěte na životě a zdraví. Právo rodící matky na nedotknutelnost její osoby tedy v ústavněprávní rovině omezit lze, za předpokladu, že je skutečně (alespoň s vysokou pravděpodobností) život a zdraví plodu bezprostředně ohrožen a provedené zákroky přiměřené sledovanému účelu záchraně života a zdraví nenarozeného dítěte.

85. Pokud by se tedy prokázalo, že zákroky, proti kterým stěžovatelka brojí, byly provedeny bez jejího svobodného a informovaného souhlasu a nebyly přiměřené k ochraně zdraví a života nenarozeného dítěte, došlo k porušení jejích osobnostních práv chráněných § 11 starého občanského zákoníku (k předmětným událostem došlo před účinností nového občanského zákoníku). Případné porušení práva stěžovatelky na ochranu jejího soukromí je tedy reparovatelné pomocí civilněprávní žaloby na ochranu osobnosti. Tato možnost je tedy prima facie účinným prostředkem nápravy v případě stěžovatelky (a contrario usnesení sp. zn. I. ÚS 4019/13 ze dne 26. 3. 2014, bod 41, kde jednak šlo o úmyslný útok na fyzickou integritu a zejména nebyla stěžovateli známa totožnost pachatelů). Stěžovatelka však takovou žalobu nepodala, případně o ní Ústavní soud neinformovala.“

Na základě výše uvedeného je tedy zřejmé, že v době porodu žalobkyně nebyly dány žádné zákonné důvody pro omezení jejích práv z důvodu těhotenství/porodu, konkrétně právo na svobodný a informovaný souhlas a právo odmítnout navrhovaný zákrok. I kdyby se však vycházelo z názoru Ústavního soudu, že lze omezit práva rodící ženy v zájmu dítěte, i když tento názor není podložen tehdy platnou právní úpravou, je nutné splnit podmínku přiměřenosti zásahu. To znamená, že je nezbytné provést test proporcionality, což ani jeden ze soudů neučinil a namísto toho pouze řešily, zda byly zásahy „lege artis“. Jenže zásahem „lege artis“ z logiky věci může být i nepřiměřený zásah do fyzické integrity. Ostatně např. Vrchní soud v Olomouci v rozsudku ze dne 11. 1. 2017, č. j. 1 Co 39/2016-661, konstatoval, že nadměrná, zbytečná péče může být zároveň „lege artis“ a zároveň může být neoprávněným zásahem do osobnostních práv, konkrétně práva na soukromí.

S požadavkem vypořádat se s kritérii proporcionality se soudy nijak nevypořádaly, přitom Ústavní soud právě v případě zásahů do fyzické integrity rodičky bez svobodného a informovaného souhlasu odkazuje na občanskoprávní řízení na ochranu osobnosti, v rámci kterého by se naplnění kritérií mělo zkoumat, což se v tomto případě vůbec nestalo. V tomto případě je naprosto zásadní, zda u plodu byla zjištěna patologie, která přímo ohrožovala jeho život a zdraví. I když se této otázce zpracovatelka znaleckého posudku snažila vyhýbat, přiznala, že záznam CTG byl pouze suspektní (i když ani s tím nesouhlasíme), nikoliv patologický. Suspektní znamená, že je dáno určité podezření, je vyžadováno další sledování, nikoliv, že jde o ověřenou komplikaci a existující patologii. Suspekce sice může značit počínající komplikaci, ale nemusí. Přitom je potřeba vzít do úvahy vědecké poznatky o vysoké míře nepravě pozitivních signálů monitoringu CTG, kvůli kterým Světová zdravotnická organizace CTG monitoring u normálních porodů nedoporučuje, neboť vedou k vysokému počtu nepotřebných zásahů, které nemají žádné významné výhody pro dítě.

S ohledem na to, že u plodu nebyla zjištěna žádná patologie, ale maximálně suspekce, zjevně nebyly splněny kritéria Ústavního soudu pro nezbytný zásah do nedotknutelnosti rodičky, který vyžaduje skutečné nebo alespoň vysoce pravděpodobné bezprostřední ohrožení života a zdraví plodu a také vyžaduje, aby provedené zákroky byly přiměřené sledovanému účelu záchraně života a zdraví nenarozeného dítěte. V případě nástřihu hráze tato přiměřenost nebyla vůbec prokázána, neboť ve znaleckém posudku nebyl žádný relevantní odkaz na vědecký důkaz, že by epiziotomie vedla k záchraně života a zdraví plodu. Při výslechu před soudem prvního stupně zpracovatelka posudku pouze tvrdila, že „je přesvědčena“, že studie na toto téma (zda epiziotomie vede ke zlepšení zdraví plodu) proběhly. Právní zástupkyně trvala na tom, aby znalecký ústav takovou studii dohledal a doplnil, neboť byla informována, že žádná taková studie neexistuje. To však soudkyně soudu prvního stupně neumožnila a toto přesvědčení zpracovatelky posudku zůstalo neprokázáno, přesto soudkyně vyhodnotila tento zásah do fyzické integrity žalobkyně jako údajně nutný v zájmu dítěte.

V případě porodní polohy vleže na zádech s nohama v držadlech žalobkyně prokázala předloženým odborným doporučením Mezinárodní federace gynekologie a porodnictví „Management of the second stage of labor“ založeným na vědeckých poznatcích, že tato poloha zvyšuje riziko tísně plodu a komplikací.³ Toto soudkyně nijak nezohlednila a pouze převzala zcela nepodložené tvrzení zpracovatelky posudku, že tato poloha škodlivá pro plod není. Ovšem opět nebylo nijak prokázáno, že by tato poloha byla nezbytná k záchraně života či zdraví dítěte.

Na základě výše uvedeného je tedy nutné dospět k závěru, že je nesprávný názor odvolacího soudu, že pro těhotnou/rodící ženu neplatí právo na svobodný a informovaný souhlas a právo odmítnout zákrok. V době porodu žalobkyně nebyla dány žádné zákonné důvody pro omezení těchto jejích práv z důvodu těhotenství/porodu. Takže je potřeba použít čl. 2 odst. 3 a čl. 4 odst. 1 Listiny, podle kterých každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá; povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod. Žalobkyně neměla žádnou povinnost podrobit se zákrokům bez svého souhlasu a proti své vůli. I kdyby byla možnost omezení jejích práv dovozena z „práva“ plodu, které nebylo nijak zákonem zakotveno, pak musela být splněna podmínka přiměřenosti zásahu, tu ale soudy vůbec nezkontrolovaly a neprovedly ani test proporcionality. Otázka omezení práva těhotných/rodících žen nebyla dovolacím soudem dosud vyřešena.

Zakládá pouhé podezření na ohrožení plodu právo zdravotníků zasahovat do fyzické integrity a osobní svobody rodičky bez jejího souhlasu a proti její vůli a způsobit jí zranění?

Zcela odkazujeme na právní argumentaci v přechodí otázce v tom smyslu, že právo žalobkyně na informovaný souhlas a na odmítnutí zákroku nebylo nijak zákonem omezeno a že nesměla být nucena činit a podrobit se zákrokům, neboť jí takovou povinnost zákon neukládal. A také odkazujeme na argumentaci k proporcionalitě, tedy, že pouhé podezření na ohrožení plodu není zdaleka totéž co

³ „Unfortunately, inappropriate medical and midwifery teaching and habit have meant that many women are made to deliver lying flat on their backs with their feet in stirrups (Fig. 3). This position reduces uteroplacental blood flow, can contribute to fetal distress, and provides no mechanical advantage to enhance descent.“

„The skilled attendant also has the role of encouraging the mother to adopt positions for active pushing that are culturally appropriate, comfortable, and mechanically beneficial; for example, squatting or sitting up as opposed to lying flat on a bed. Unfortunately, in many hospitals in low-resource countries, lying supine while in labor has become the norm—a tendency exacerbated by a lack of available cushions or the use of nonflexible delivery beds where the upper part cannot be elevated—and the use of stirrups is common.“

bezprostřední ohrožení, a nemůže tedy zakládat právo personálu zasahovat do fyzické integrity rodičky proti její vůli.

Kromě toho dodáváme, že v případě podezření na ohrožení plodu existují mírnější a efektivnější prostředky, jak chránit plod, než vynucované násilné zákroky proti rodičce, které mohou představovat až nelidské a ponižující zacházení a hrubý zásah do důstojnosti rodičky a její fyzické i psychické integrity, ale i hrubé narušení důvěry rodičky ve zdravotnický personál, což ji může odrazovat od využití zdravotní péče vůbec. Mezi tyto mírnější prostředky patří zejména respektování práva na informovaný souhlas. To zajišťuje, že má rodička dostatečné informace o výhodách, rizicích, alternativách navrhovaného postupu a že se sama rozhodne v nejlepším zájmu obou – sebe i dítěte. Podle Krajského soudu v Brně (rozsudek ze dne 26. 2. 2016, č. j. 24 C 3/2011-572, odst. 152) by bylo z hodnotového hlediska principiálně zcela nesprávné stavět proti sobě zájmy matky a jejího novorozeného dítěte, neboť podle Ústavního soudu jsou to právě matky, kterým nejlepší zájem jejich dítěte leží primárně na srdci, byť ve výjimečných případech ke konfliktu docházet může. Dalším mírnějším prostředkem je nabízení i jiných než invazivních postupů, na které je personál zvyklý, ale zároveň vědecky ověřených postupů, které vedou ke stejnému cíli – k ochraně plodu. To ovšem vyžaduje rozšiřování znalostí personálu, opuštění některých zastaralých postupů (jako je např. nadměrné využívání nástřihů hráze apod.) a ochotu dát rodičce na výběr z dostupných možností a ponechat jí volbu a rozhodnutí. S tím souvisí další mírnější prostředek, kterým je respektující chování personálu, kterým si získá důvěru rodičky, tedy partnerský a empatický přístup namísto paternalistického a arogantního přístupu. Takže možností je celá řada, jak dosáhnout ochrany plodu, ale zároveň zachovat práva rodičky a její důstojnost a integritu, což nejsou o nic méně důležité hodnoty, které je potřeba chránit.

Je tedy nesprávný názor odvolacího soudu, že pouhé podezření na ohrožení plodu zakládá právo zdravotníků zasahovat do fyzické integrity a svobody rodičky bez jejího souhlasu a proti její vůli a způsobit jí tím zranění. Tato otázka nebyla dovolacím soudem dosud vyřešena.

Může nebo nemůže být neoprávněnost zásahu do osobnostních práv rodičky vyloučena tím, že původce zásahu jednal v dobré víře a na základě přesvědčení, že jedná v zájmu plodu?

I kdyby zdravotníci byli přesvědčeni, že jednali v zájmu plodu, nemůže tím být vyloučena případná neoprávněnost zásahu (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2018, č. j. 30 Cdo 4630/2017-690, a v tomto usnesení citovaný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 1999, sp. zn. 30 Cdo 531/1999). A to z důvodu, že motivace personálu nic nemění na tom, zda byl zásah přiměřený nebo nikoliv. A přiměřenost nebyla nižšími soudy vůbec řešena, nebyl proveden test proporcionality. Jinými slovy, i kdyby personál jednal s cílem chránit životy a zdraví, tak to neznamená, že tomu skutečně tak bylo, že zásah byl nutný a prospěšný a že nešlo o nadměrnou a škodlivou péči.

Je tedy nesprávný názor odvolacího soudu, že pokud jednal původce zásahu v dobré víře a na základě přesvědčení, že jedná v zájmu plodu, tak je tím vyloučena neoprávněnost zásahu do osobnostních práv. Konkrétně odvolací soud shledal nesplnění podmínky protiprávnosti s odůvodněním, že zdravotníci jednali mj. „s cílem zachránit život a zdraví rodičky i dítěte“. Jde o otázku, při které se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

Zakládá přesvědčení zdravotníků, že chrání zdraví ženy, těmto zdravotníkům právo zasahovat do její fyzické integrity bez jejího souhlasu a proti její vůli a způsobit jí zranění?

Odvolací soud uvádí, že kromě údajné záchrany dítěte účelem zásahu (konkrétně nástřihu hráze) byla rovněž ochrana ostatních orgánů samotné rodičky-žalobkyně. Pokud je účelem ochrana samotné žalobkyně bez jejího souhlasu a proti výslovně projevené vůli, jde o porušení práva na informovaný souhlas (viz argumentace výše). Kromě toho je absurdní, že zdravotníci tím žalobkyni způsobili jisté a bolestivé zranění, aby ji „ochránili“ před teoretickým poškozením jejího zdraví, jehož pravděpodobnost byla velmi nízká.

Z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2013, sp. zn. 30 Cdo 1483/2013, vyplývá následující: „...má-li fyzická osoba právo na ochranu svého života a zdraví, musí být vybavena i možnostmi, resp. instrumenty, aby sama mohla realizaci těchto základních práv ovlivňovat a realizovat. Proto tedy např. čl. 4 a 5 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně stanoví, že jakýkoliv zákrok v oblasti péče o zdraví, včetně vědeckého výzkumu, je nutno provádět v souladu s příslušnými profesními povinnostmi a standardy a pouze za podmínky, že k němu dotčená osoba poskytla svobodný a informovaný souhlas. Stejně tak i např. podle § 28 odst. 1 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách lze zdravotní služby pacientovi poskytnout pouze s jeho svobodným a informovaným souhlasem, nestanoví-li tento zákon jinak (obdobně stanovil § 23 zák. č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, který předpokládal souhlas pacienta s každým vyšetřovaným nebo lékařským výkonem).“

Jak bylo uvedeno výše, ani to, že zdravotníci mohli jednat v dobré víře, nevylučuje neoprávněnost zásahu (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2018, č. j. 30 Cdo 4630/2017-690, a v tomto usnesení citovaný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 1999, sp. zn. 30 Cdo 531/1999).

Je tedy nesprávný právní názor odvolacího soudu, že ochrana zdraví ženy může být důvodem pro zásah do její fyzické integrity bez informovaného souhlasu a dokonce i proti její výslovně vyjádřené vůli. Jde o otázku, při které se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

Může nebo nemůže být respektování přání rodičky a jejího práva odmítnout určité zákroky při porodu podmiňováno výběrem nemocnice, která je ochotná přání rodičky a odmítnutí zákroků respektovat, několika předporodními návštěvami této nemocnice a předložením porodního přání dříve než při přijetí k porodu?

Odvolací soud spatřil přispění samotné žalobkyně k tomu, že jí byly prováděny zákroky bez jejího souhlasu, a to v tom, že:

- zanedbala výběr nemocnice podle toho, do jaké míry bude schopna plnit její porodní přání, a nekonzultovala s ní své představy o porodu;
- navštívila nemocnici pouze jedenkrát, a to několik dní před porodem,
- při návštěvě nepředložila svá porodní přání a nezajímala se o to, zda je nemocnice bude schopna plnit.

K tomu uvádíme, že soud zde částečně upravil skutkový stav, který vůbec v řízení nebyl prokázán. Žalobkyně při svém výslechu před soudem prvního stupně dne 24. 11. 2015 popsala, že si velmi pečlivě vybírala porodnici, seznámila se se situací v několika porodnicích. Od žalované nemocnice měla velká očekávání, protože se profiluje jako vstřícná a měla také pozitivní doporučení, zejména umožňují po

porodu bonding, porodní asistentky měly kladná hodnocení. Ostatně sama nemocnice ve formuláři informovaného souhlasu uvádí, že respektuje porodní přání. Žalobkyně měla také informace od jiných rodiček, zejména od paní Petry Skoumalové, která v této nemocnici rodila zcela přirozeně, bez zásahu, byl jí umožněn tzv. lotosový porod, tedy odchod domů s placenou stále připojenou na dítě, o čemž paní Skoumalová sepsala i čestné prohlášení, které bylo předloženo soudu. Žalobkyně si prohlédla webové stránky žalované nemocnice. Žalobkyně také podrobněji popsala, že žalovanou nemocnici navštívila při organizované prohlídce porodních sálů, při které kromě samotné prohlídky prostor byla možnost klást otázky, čehož využila, ovšem nebyl tam prostor na individuální domluvu ohledně porodu. Také uvedla, že měla informace, že jsou zvyklí pracovat s porodními plány. Kromě organizované prohlídky byla též jednou na předporodní poradně. Také se pečlivě připravovala na porod, přečetla celou řadu knih o přirozeném porodu, chodila na předporodní kurzy v pražském Acentru, byla v kontaktu s jinými těhotnými. Představu o porodu měla založenou na tom, že byla zdravá ona i plod, proto chtěla přirozený porod bez medikace a od zdravotníků očekávala podporu přirozeného porodu.

Rovněž partner žalobkyně potvrdil, že si žalobkyně vybrala žalovanou nemocnici na základě dobrých referencí o vstřícnosti personálu, webových stránek porodnice. Také popsal organizovanou prohlídku porodních sálů a to, že po prohlídce personál odpovídal návštěvníkům dotazy, ale nebylo na to dostatek prostoru, protože každý měl nějaké dotazy.

Z výše uvedeného vyplývá, že žalobkyně výběr nemocnice nezanedbala, ale naopak získávala informace z mnoha zdrojů, zjišťovala informace o více nemocnicích a po uvážení si vybrala právě žalovanou nemocnici. Nemocnici navštívila před porodem dvakrát, nikoliv pouze jednou, jak uvádí odvolací soud. Také není pravdou, že žalobkyně se nezajímala o to, zda nemocnice bude schopna plnit její přání – ve skutečnosti právě toto zjišťovala z referencí na tuto nemocnici, v diskuzi po prohlídce porodních sálů apod.

To, že žalobkyně předem nekonzultovala porodní přání, není podstatné, protože v porodním přání neměla nic, co by jakákoliv nemocnice nebyla schopná plnit, neměla ani speciální požadavky na vybavení, kterým nemocnice nedisponuje (např. bazének na porod do vody apod.), ani nepožadovala neindikované lékařské výkony (např. císařský řez na přání). Naprostá většina jejích přání byly legitimní požadavky, na které žalobkyně měla právo ze zákona. Tudíž není zřejmé, co měl odvolací soud na mysli tou „schopností“ nemocnice plnit její porodní přání. Žalobkyně žádala především respektování práva na informovaný souhlas, průběžné informování o průběhu porodu a zdravotním stavu, volnost pohybu, bonding (přiložení dítěte na tělo matky a nepřerušovaný kontakt), nepřála si rutinní zásahy do porodu. To znamená, že žalobkyně měla zcela legitimní přání, které má automaticky splnit jakákoliv nemocnice.

Nižší soudy vycházely z paternalistického pojetí, které nemá a ani nemělo oporu v právních předpisech. Vycházejí z toho, že je rodička povinná se podrobit nemocničnímu rutinnímu přístupu, jakékoliv její požadavky musí být předem projednány a schváleny a nemocnice jim může, ale nemusí vyhovět, proto si mají rodičky hledat a vybrat takovou nemocnici, která bude „ochotna“ jim vyhovět. Pokud rodička během porodu nějaký postup odmítne, tak „vyvolává konfliktní situaci“, což může být použito proti ní tak, že bude „nutno“ přistoupit k zásahům proti vůli rodičky. Tento přístup naprosto popírá autonomii rodičky v rozhodování o svém těle a o porodu, její právo na informovaný souhlas, její právo na odmítnutí zákroku a její právo na lidskou důstojnost, neboť toto pojetí vychází z nedůstojného podřízeného postavení rodičky nebo jejího postavení jako objektu péče, který nemá právo do ničeho mluvit.

Odvolací soud tak dovodil, že rodička musí splnit nějaké povinnosti a podmínky k tomu, aby mohla být respektována její přání a její právo odmítnout některé zákroky při porodu. Mezi ně podle soudu patří výběr nemocnice, která je ochotna její přání respektovat, více než jedna předporodní návštěva a předložení porodního přání předem, a nikoliv až při přijetí k porodu. Přitom žádné podobné podmínky k odmítnutí zákroků zákonem stanoveny nebyly. V současné době upravuje zákon o zdravotních službách institut dříve vysloveného přání, ale ani v případě přání při hospitalizaci nevyžaduje žádné předchozí projednání a odsouhlasení. Podle § 36 odst. 4 tohoto zákona může pacient učinit dříve vyslovené přání při přijetí do péče poskytovatelem nebo kdykoliv v průběhu hospitalizace, a to pro poskytování zdravotních služeb zajišťovaných tímto poskytovatelem. Takto vyslovené přání se zaznamená do zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi; záznam podepíše pacient, zdravotnický pracovník a svědek.

Vzhledem k tomu, že k uplatnění práva odmítnout navrhované zákroky a práva rozhodovat o svém těle a poskytované péči, žádné zákonné podmínky ani povinnosti pacienta stanoveny nebyly, tak je nesprávný názor odvolacího soudu, že žalobkyně sama přispěla k nerespektování jejích přání a odmítnutí. Jde o otázku, která dovolacím soudem zatím nebyla vyřešena.

Může nebo nemůže poskytovatel zdravotní péče předložit rodičce svůj formulář „informovaného souhlasu“ až na poslední chvíli při přijetí s rozběhlým porodem – a splní nebo nesplní tím svou povinnost poskytnout poučení, pokud měl možnost poskytnout poučení již dříve: na hromadných prohlídkách porodních sálů, na individuální předporodní kontrole, nebo prostřednictvím internetových stránek?

Odvolací soud na jednu stranu dovozoval povinnosti žalobkyně, které měla splnit, aby byla respektována její přání a odmítnutí zákroků, přestože jí zákon takové povinnosti nestanovil a přestože ve skutečnosti žalobkyně udělala celou řadu kroků, aby získala reference o praxi v žalované nemocnici, což odvolací soud ignoroval (viz výše). Na druhou stranu odvolací soud ignoroval povinnosti, které měla žalovaná a které nesplnila.

Především je nutné zdůraznit, že bylo povinností žalovaného poskytnout žalobkyni včasné poučení a vyžádat si od ní svobodný a informovaný souhlas se zdravotními výkony. Z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 13.06.2018, sp. zn. 25 Cdo 4162/2017 vyplývá: *„Podle článku 5 Úmluvy o biomedicíně jakýkoli zákrok v oblasti péče o zdraví je možno provést pouze za podmínky, že k němu dotčená osoba poskytla svobodný a informovaný souhlas. Citované ustanovení je projevem ochrany autonomie vůle pacienta a svobody jeho rozhodování. Výrazem „svobodný a informovaný souhlas“ je míněn souhlas daný v situaci, v níž se pacient, jemuž byl objasněn mimo jiné účel, povaha, rizika a alternativy zákroku, jakož i následky jeho neprovedení, bez nátlaku a s dostatkem času na rozvážení a s možností položit doplňující otázky rozhodne navrhovaný zákrok podstoupit (srov. též Šustek, P., Holčapek, T. Informovaný souhlas, Praha: ASPI, 2007, s. 46).“*

Je tedy evidentní, že to měla být žalovaná, která měla zajistit, aby žalobkyni byly informace objasněny „s dostatkem času na rozvážení a s možností položit doplňující otázky“, což rozhodně nezajistí podstrkování formuláře informovaného souhlasu až při přijímání rodiček k porodu, kdy rodičky již mají kontrakce a je tedy prakticky s ohledem na jejich stav a probíhající porod nemožné, aby měly dostatek času na rozvážení. Žalobkyně navštívila žalovanou nemocnici před porodem dvakrát, jednou na prohlídce sálů, jednou za účelem kontrolního vyšetření. Žalobkyně se rovněž dívala před porodem na

webové stránky nemocnice. Žalovaná nemocnice tedy bezdůvodně nevyužila možnosti informovat žalobkyni již v době před porodem, a tedy nesplnila svoji povinnost. Naopak žalobkyně poskytla veškerou součinnost, aby informována včas mohla být.

Odborná publikace Informovaný souhlas⁴ rozebírá, jak má vypadat souhlas se zákrokem.⁵ Souhlas se zákrokem nemá být chápán zcela pasivně jako přivolení k něčemu, co chce lékař nebo jiný zdravotník na těle vykonat. Podle nich je souhlas se zákrokem přáním nebo požadavkem pacienta, aby příslušný odborník pro něj něco vykonal, aby mu poskytl určitou službu. Podle autorů je vyslovení souhlasu právní úkon a musí být na něj vztažena všechna pravidla, která stanoví závazné podmínky jeho platnosti, což jsou mj.:

- a) způsobilost poskytnout souhlas, přičemž některé stavy mohou tuto způsobilost ovlivňovat (mezi ně nepochybně patří i probíhající porod);
- b) svobodná a vážná vůle bez nátlaku a naléhání – svobodou se rozumí možnost jednat dle vlastní vůle, nikoliv podle cizích pokynů a donucení;
- c) absence omylu, přičemž autoři zmiňují z české praxe případy sterilizací žen, kterým lékaři podali zcela zavádějící informace o důvodech a potřebnosti takového zákroku, a jen díky tomu získali souhlas s jeho provedením;

V další části autoři vysvětlují význam poučení pro platnost souhlasu.⁶ Informace, které pacient před udělením souhlasu získá, mají zahrnout poučení o účelu, povaze, důsledcích, alternativách a rizicích zákroku. Souhlas pacienta, který není možné v tomto smyslu považovat za informovaný, není platný. Při posuzování, zda byl pacient řádně poučen, je zapotřebí vzít v úvahu, že rozhodující není, co lékař sdělil, ale co nemocný pochopil. Podle autorů je problémem používání velkého množství odborných výrazů při poučení a shrnutí, že informace musí být dostatečně jasné a vhodně formulované pro osobu, která má zákrok podstoupit, pacient se musí prostřednictvím výrazů, kterým je schopen porozumět, dostat do situace, kdy je schopen zvážit nutnost a účelnost zamýšleného zákroku a metody jeho provedení v porovnání s riziky a také nepohodlím či bolestí, které mu zákrok způsobí. K formě a způsobu poučení autoři uvádí, že jednoznačně nejdůležitější je rozhovor mezi lékařem a nemocným o všech rozhodných skutečnostech, jakékoliv písemné materiály a podepsované listiny ji nemohou nahradit a zůstávají pouze doplňkem k rozhovoru.

Soudy se vůbec nevyřádaly s tím, zda byla žalobkyně o všech zdravotních úkonech poučena. Ze závěrů soudu vyplývá naprosté nepochopení institutu informovaného souhlasu, neboť opakovaně řeší to, zda žalobkyně podepsala či nepodepsala formulář informovaného souhlasu, a dokonce soud prvního stupně uvedl, že je zřejmé, že bez ohledu na to, zda žalobkyně a) byla s informovaným souhlasem seznámena či nikoliv, na jejím přístupu k porodu by se nezměnilo ničeho (str. 26 rozsudku uprostřed). Z této dikce vyplývá naprosté nepochopení v tom smyslu, že splnění povinnosti žalované poskytovat péči s informovaným souhlasem rozhodně nemůže být naplněno tím, že se rodička seznámí s „informovaným souhlasem“ jako s formulářem, ale tím, že jí skutečně budou předem poskytnuty potřebné srozumitelné informace a že se ona bude mít možnost rozhodnout, zda výkony podstoupí či nikoliv.

⁴ Šustek, P., Holčapek, T. Informovaný souhlas. Praha: ASPI, 2007, s. 21 a násl.

⁵ Tamtéž, s. 26 a násl.

⁶ Tamtéž, s. 44 a násl.

V tomto ohledu je zcela zásadní to, zda žalovaná využila možností poučit žalobkyni ještě před samotným porodem tak, aby jí nebyly informace poskytovány poprvé až v průběhu samotného porodu, kdy objektivně není žádná rodička schopná plně vnímat a kdy je v časové tísní a není možné učinit plně informované a svobodné rozhodnutí.

Jak již bylo uvedeno výše, žalovaná žádné takové možnosti nevyužila, přestože měla nepochybně možnost informace o nejčastěji prováděných vyšetřeních a zákrocích při porodu umístit na svou webovou stránku a přestože měla možnost žalobkyni předat informace v předporodní poradně v lednu 2012, a to jak v písemné podobě předáním poučení či formuláře k informovanému souhlasu, tak i osobním pohovorem. Je potřeba zdůraznit, že poučení rodiček jako součást informovaného souhlasu je zákonná povinnost žalované, ale ta prokazatelně k tomuto poučení přistupuje pouze formálně tak, že až v průběhu samotného porodu předkládá rodičkám k podpisu sáhodlouhý dokument (sice jen na dvě strany, ale psaný miniaturním písmem, takže v rozsahu cca 4 normostran) v době, kdy je již na poučení a svobodné rozhodování rodičky pozdě, neboť ta již není schopná naplno vnímat a je v časové tísní. Takto tomu bylo v případě žalobkyně. Již jen toto je porušení práva na informovaný souhlas ze strany žalované.

Další porušení je to, že tento na poslední chvíli rodičkám podstrkaný dokument neobsahuje ani základní zákonem předvídané poučení ohledně těch zákroků, které jsou všem rodičkám prováděny. Co se týče monitoringu ozev plodu (kardiotokografie, CTG), je pouze stručně popsána podstata a způsob provádění tohoto vyšetření, ale zcela chybí poučení o rizicích a alternativách. Je pouze zmíněno, že porodní asistentky mají různé vyšetřovací metody a přístroje, kterými mohou sledovat stav rodičky a plodu, a z poučení vyplývá, že CTG je jedna z těchto metod. Vzhledem k tomu, že žádné jiné metody zmíněny nejsou a že chybí jakékoliv poučení o rizicích, tak lze těžko dospět k závěru, že na základě takového poučení se může rodička svobodně a informovaně rozhodnout. Žalobkyni nebyly poskytnuty tyto informace ani ústně a při přijetí jí byla personálem tato metoda vnučována bez dostatečného poučení.

Přitom žalobkyni rozhodně bylo o čem poučovat – z předloženého doporučení Světové zdravotnické organizace „Péče v průběhu normálního porodu: praktická příručka“ (č. listu 197 a násl.), která vychází z vědeckých poznatků v oblasti porodnictví, vyplývá mj. následující:

„Pro sledování srdeční frekvence existují dvě metody: periodická auskultace (vyšetření poslechem) a stálý elektronický monitoring (naše pozn. – CTG monitoring). ... Použití této metody (naše pozn. – CTG monitoring) často vede k vysoké míře nepravě pozitivních signálů, a průvodním jevem je pak i vysoký počet (nepotřebných) zásahů, zejména pokud se tato metoda používá u těhotných žen s nízkým rizikem. ... U všech elektronicky monitorovaných skupin byla vyšší míra císařských řezů a porodů s vaginální operací. ... Podstatné zvýšení zásahů do porodu v případě elektronického monitorování souvisí s nízkou specifičností této metody u případů s nízkým rizikem, a zdá se, že pro dítě nemá žádné významné výhody. ... Závěrem lze říci, že pro monitorování plodu při normálním porodu by měla být zvolena metoda periodické auskultace.“

Nelze než shrnout, že podstrkáváním formuláře k podpisu žalobkyni v průběhu porodu v žádném případě nemohla být naplněna povinnost žalované ji poučit a vyžádat si od ní informovaný souhlas. Stejně tak došlo k porušení povinnosti žalované tím, že personál žalobkyni a) vnucoval CTG monitoring bez dostatečného poučení a nabídnutí alternativ, a to zvláště v případě, že tato metoda byla žalobkyni nepřijemná.

Stejně tak nemohla být naplněna povinnost poučit žalobkyni o podání antibiotik tím, že jí bylo sděleno, že hrozí infekce, která by mohla napadnout plod. Pokud nebylo alespoň v hrubých odhadech blíže specifikováno, jak velké je riziko infekce (je podstatný rozdíl, jestli je to 1 % nebo 50 %), jaká je účinnost nabízených léků a jejich nežádoucí účinky a jaké jsou alternativy ke snížení rizika infekce, pak pouhá informace o hrozbě infekce není ničím než manipulací a nátlakem, které v žádném případě nemohou založit svobodné a informované rozhodnutí rodičky. Podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 25 Cdo 3434/2009 musí být poučení takové, aby i laik mohl zvážit rizika zákroku a rozhodnout se, zda jej podstoupí či nikoliv.

Správným postupem žalované z hlediska dodržení svých povinností při získávání informovaného souhlasu by bylo udělat potřebné kroky k tomu, aby žalobkyně byla poučena o úkonech, které se pravidelně provádějí při porodu nebo které přicházejí v úvahu při porodu, již před samotným porodem, pokud to bylo možné, což v tomto případě bylo (předporodní návštěvy žalobkyně, informování prostřednictvím webu apod.). Dále při samotném přijetí k porodu, kdy objektivně nebyl prostor ani možnost, aby si rodička pročítala v porodních bolestech dlouhý formulář, měla žalovaná postupovat tak, aby personál informoval rodičku ústně, stručně, ale srozumitelně o tom, jaké úkony jí jsou nabízeny (nikoliv vnučovány), co je jejich účelem, jaká jsou rizika a jaké jsou alternativy. Nebylo potřeba žalobkyni dělat při přijetí dlouhou přednášku, nebo jí předčítat celý předpřipravený formulář, ale bylo potřeba jí před každým navrhovaným úkonem ve stručnosti a v několika větech poskytnout podstatné informace vyžadované zákonem. A pouze v případě, že by rodička odmítala i stručné sdělení takových informací, tak toto odmítnutí respektovat.

Je nebo není možné proti rodičí ženě, která neplní pokyny personálu z důvodu odmítnutí navrhovaných postupů, použít násilné omezující prostředky, v tomto případě násilné držení v poloze vleže na zádech s nohama v držadlech?

Zcela odkazujeme na právní argumentaci v prvních otázkách v tom smyslu, že právo žalobkyně na informovaný souhlas a na odmítnutí zákroku a osobní svobodu nebylo nijak zákonem omezeno a že nesměla být nucena činit to, co jí zákon neukládal, a podrobit se omezení osobní svobody. A také odkazujeme na argumentaci k proporcionalitě, tedy, že pouhé podezření na ohrožení plodu není zdaleka totéž co bezprostřední ohrožení, a nemůže tedy zakládat právo personálu omezovat pohyb rodičky a její svobodu proti její vůli. Také odkazujeme na uvedenou argumentaci ohledně toho, že v případě podezření na ohrožení plodu existují mírnější a efektivnější prostředky k ochraně plodu. Zde také odkazujeme na odborné závěry z vyjádření z oboru porodní asistence a biomedicínská statistika, které žalobkyně předložila odvolacímu soudu.

Je tedy nesprávný názor odvolacího soudu, že je možné proti rodičce, která neplní pokyny personálu z důvodu odmítnutí navrhovaných postupů, použít násilné omezující prostředky, v tomto případě násilné držení v poloze vleže na zádech s nohama v držadlech.

IV. Právní otázky k právu na ponechání si části svého těla – placenty

Jeden z bodů žaloby bylo také nevydání placenty v rozporu s přáním klientky. Personál nerespektoval její přání si ponechat placentu, odnesl ji proti vůli pryč a tím jí znemožnil ji využít v souladu s jejím přesvědčením a myšlením. Pro žalobkyni přitom mělo ponechání si placenty spirituální význam a také si

ji chtěla nechat zpracovat metodou tzv. enkapsulace pro další použití. V žalobě poukázala na to, že i když zacházení s placentou bylo upraveno zákonem o péči o zdraví lidu, který upravoval nakládání s ní formou zpopelnění, bylo potřeba dát přednost její projevené vůli a jejímu ústavně zaručenému právu na svobodu myšlení a svědomí. Odkázala na náleží Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 449/06, podle kterého musí existovat výjimka z povinného očkování, pokud je to v rozporu s vírou a náboženstvím rodičů. Ovšem povinné očkování je prostředkem k ochraně veřejného zdraví na rozdíl od domácího použití placenty, která neohrožuje veřejné zdraví. Tím spíše tedy mělo být respektováno právo žalobkyně na nakládání se svou placentou podle svého přesvědčení.

Soud prvního stupně

Soudu prvního stupně bylo rovněž předloženo stanovisko Ministerstva zdravotnictví ČR k právu na vydání placenty ze dne 20. 4. 2015. Ministerstvo v něm doporučuje vydání placenty rodičce na její žádost za podmínky, že tomu nebrání prokazatelné důvody spočívající v nutnosti ochrany veřejného zdraví. Soudu také byl předložen informační list o metodě zpracování placenty tzv. enkapsulací.

Soud odkázal na zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, který upravuje nakládání s částmi lidského těla. Podle soudu žalovaná postupovala podle zákona a nelze ji za to sankcionovat. Soud nepřihlédl k uvedenému stanovisku ministerstva, protože je podle něj v rozporu se zněním zákona. Soud se vůbec nijak nevypořádal s právem žalobkyně na svobodu myšlení a svědomí a její právo činit to, co jí zákon nezakazuje, a právo na sebeurčení.

Odvolání

V části odvolání k otázce nevydání placenty žalobkyně odkázala na další stanovisko náměstka Ministerstva zdravotnictví pro legislativu a právo JUDr. Radka Policara. Uvedla, že obě stanoviska představují komplexní právní rozbor právní úpravy včetně ústavněprávní úrovně a judikatury Ústavního soudu. Podle závěrů stanovisek v případě, kdy nejde o ohrožení zdraví člověka, je povinnost poskytovatele zdravotních služeb vydat rodičce na její žádost placentu, neboť se jedná o oddělenou část jejího těla a takové rozhodnutí spadá do rozsahu svobody člověka žít podle svého. Podle výkladu se zákonné ustanovení o likvidaci placenty použije v případě, že placenta nebyla využita jinak, v tomto případě vydána rodičce na její žádost.

V odvolání žalobkyně upozornila na to, že se soud prvního stupně nijak nevypořádal s jejími konkurujícími právy a zájmy, zejména právem na ochranu soukromého života, svobodou myšlení aj. Soud neprovedl test proporcionality, který dle ustálení judikatury Ústavního soudu je na místě právě v případech konkurence základního lidského práva s veřejným zájmem. Upozornila také na vadu prvního posouzení ze strany soudu – použití zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, který nabyl účinnosti dne 1. 4. 2012. Přitom žalobkyně porodila dne 20. 2. 2012, tudíž soudem použitý zákon nebyl účinný. Shrnula, že soud zaujal v této otázce nesprávný právní názor. Správným názorem je podle ní přesvědčivý a vyargumentovaný názor Ministerstva zdravotnictví, z kterého vyplývá, že žalobkyně měla právo nakládat se svou placentou dle svého uvážení, neboť v jejím konkrétním případě nenastalo žádné riziko pro ochranu veřejného zdraví, proto žalovaná znemožněním nakládání s placentou porušila její osobnostní práva.

Odvolací soud

Na jednání odvolacího soudu právní zástupkyně žalobkyně ještě kromě zopakování odvolací argumentace doplnila, že znemožnění žalobkyni naložit s placentou podle jejího uvážení je totéž, jako když jde rodič s dítětem k zubaři a chce si nechat zub na památku, ale lékař by zub schválně vyhodil.

Odvolací soud uznal pouze odvolací námitku, že soud prvního stupně použil nesprávnou právní úpravu. Dospěl ale k závěru, že předchozí právní úprava v zákoně o péči o zdraví lidu vydání placenty vůbec neumožňovala.⁷ Proto shledal právní stanoviska ministerstva za nepoužitelná. Dále odvolací soud uvedl, že nelze odhlédnout od toho, že placenta byla infikována virem herpes a vzhledem k době odtoku plodové vody se jednalo evidentně o tkáň již zahnívající, tudíž k účelu, k němuž ji žalobkyně vyžadovala – ke konzumaci, byla nevhodná. Odvolací soud svou argumentaci uzavřel nesrozumitelnou větou: „Nebylo by ji tedy možno vydat ani za současné právní úpravy účelům.“

Důvod dovolání a právní otázky

Důvodem dovolání je nesprávné právní posouzení věci, které v následujících nesprávných právních názorech (a rovněž zcela smyšleném skutkovém stavu), které zasahují do základních práv žalobkyně (což je rovněž důvod přípustnosti dovolání):

- Právní úprava upravující nakládání s oddělenými/odebranými částmi těla se použije vždy bez ohledu na vůli a přání pacienta a bez ohledu na míru ohrožení veřejného zdraví.
- Právní úprava ve znění „části lidského těla ... se zpopelňují ...“ znamená bezvýjimečný příkaz tohoto postupu a zákaz zvolit jiný postup na základě žádosti subjektu práv, o jehož části lidského těla jde.

Jsme přesvědčeny, že správné právní názory jsou následující, z čehož jsou zároveň odvozeny právní otázky, na jejichž vyřešení závisí napadené rozhodnutí:

Právní úprava upravující nakládání s oddělenými/odebranými částmi těla se nepoužije vždy, ale pouze pokud vůle a přání pacienta neurčí jinak za situace, že tím není ohroženo veřejného zdraví.

- Otázky: Použije nebo nepoužije se vždy právní úprava upravující nakládání s oddělenými/odebranými částmi těla? Dostane před postupem upraveným zákonem přednost vůle a přání pacienta, pokud tím není ohroženo veřejné zdraví?
- ***Dosud nevyřešená otázka v rozhodování odvolacího soudu***

Právní úprava ve znění „části lidského těla ... se zpopelňují ...“ neznamená bezvýjimečný příkaz tohoto postupu a zákaz zvolit jiný postup na základě žádosti subjektu práv, o jehož části lidského těla jde.

⁷ Konkrétní znění právní úpravy § 26 odst. 12: „Části lidského těla odebrané v souvislosti s léčebně preventivní péčí, části těla zemřelého, plod po potratu, plodové vejce, lůžko nebo těhotenská sliznice, které se nepoužijí pro lékařské potřeby, a to jen není-li podezření na trestný čin nebo sebevraždu, se zpopelňují ve spalovně zdravotnického zařízení nebo v krematoriu5d) na základě dohody mezi zdravotnickým zařízením a provozovatelem krematoria. Záznam o zpopelnění části lidského těla, plodu po potratu, plodového vejce, lůžka nebo těhotenské sliznice se zakládá do zdravotnické dokumentace pacienta, v případě plodu do zdravotnické dokumentace matky. Podle věty první se obdobně postupuje v případě, kdy se odstraňují tkáň nebo buňky, které nebyly podle zákona upravujícího lidské tkáň a buňky použity, nebo pokud bylo odstranění podle ustanovení tohoto zákona5f) nařízeno; záznam o předání tkání a buněk ke zpopelnění je součástí dokumentace zdravotnického zařízení, které zpopelnění zajistilo.“

- Otázka: Znamená nebo neznámá právní úprava ve znění „části lidského těla ... se zpopelňují ...“ bezvýjimečný příkaz tohoto postupu a zákaz zvolit jiný postup na základě žádosti subjektu práv, o jehož části lidského těla jde?
- ***Dosud nevyřešená otázka v rozhodování dovolacího soudu***

Argumentace

K otázce práva ponechat si část lidského těla, konkrétně v tomto případě placenty, nebyla dohledatelná žádná judikatura Nejvyššího soudu, máme tedy za to, že se jedná o dosud nevyřešenou otázku v rozhodování dovolacího soudu.

Podle našeho názoru by se Nejvyšší soud měl přiklonit k právnímu názoru Ministerstva zdravotnictví, neboť na rozdíl od názoru nižších soudů je to právní názor přesvědčivý a také jde o komplexní právní rozbor právní úpravy včetně ústavněprávní úrovně a vypořádání se s judikaturou Ústavního soudu. Naopak nižší soudy vycházely pouze z gramatického výkladu, bez zohlednění osobnostních práv a ústavně zaručených práv žalobkyně.

Odvolací soud vycházel také ze zcela smyšleného skutkového stavu, který nebyl zjištěn v průběhu dokazování, neboť v rozsudku tvrdí, že placenta žalované byla infikována virem herpes a vzhledem k době odtoku plodové vody se jednalo evidentně o tkáň již zahnívající, tudíž dle odvolacího soudu k účelu, k němuž ji žalobkyně vyžadovala – ke konzumaci, byla nevhodná. Ve skutečnosti soud prvního stupně v rozsudku uvádí, že z anamnézy žalobkyně zjistil, že trpěla virem herpes v 1. trimestru těhotenství. Není jasné, z čeho odvolací soud dovodil, že tento zdravotní problém u žalobkyně přetrvával i v době porodu, nebylo tomu tak (jak vyplývá ze zdravotnické dokumentace žalobkyně). Rovněž z ničeho nevyplývá, že by placenta byla zahnívající, a to navíc vzhledem k odtoku plodové vody. Odvolací soud má zřejmě nějakou laickou a zcela nelogickou představu, že po odtoku plodové vody začne placenta zahnívat. To je samozřejmě úplný nesmysl, odtok plodové vody nemá vliv na to, že placenta je nadále funkční a nadále plodu zajišťuje přívod kyslíku a živin. Teprve po vypuzení placenty z těla matky lze hovořit o nějakém počátku „zahnívání“, nicméně jednalo se o zcela čerstvou zdravou placentu, jak je možné dohledat v záznamu zdravotnické dokumentace žalobkyně, s kterou bylo možné naložit podobně jako s čerstvým masem (chlazení, zmrazení). I když žalobkyně zůstala přes noc v nemocnici, placentu mohl odvézt a uchovat její partner. Dovolujeme si upozornit na to, že nároky soudců odvolacího soudu na čerstvost placenty zcela jistě nespĺňuje maso, které oni sami konzumují. To by museli maso konzumovat těsně po porážce, nebo snad dokonce ještě dřív (konzumovat zvíře zaživa), protože po porážce začíná hnilobný proces. Je tedy absurdní, aby soudci hodnotili čerstvost placenty a její vhodnost pro konzumaci podle zcela jiných kritérií, než mají pro maso, které lidé běžně konzumují.

Z dikce zákona o péči o zdraví lidu, že části lidského těla se zpopelňují, nelze dovodit, že jiný postup je automaticky vyloučen a že je zakázán. Jak už jsme uváděly výše, dlouhodobě zažitá praxe je (jak za účinnosti předchozího zákona o péči o zdraví lidu, tak za účinnosti nového zákona o zdravotních službách), že si pacient může oddělenou/odebranou část těla ponechat, pokud tomu nebrání ochrana veřejného zdraví. Dříve i dnes bylo/je možné, aby si pacient ponechal např. ledvinové kameny, zuby apod., ale rovněž placentu, což záleželo na ochotě konkrétního zdravotnického personálu v konkrétní nemocnici. Dokonce i v žalované nemocnici některým rodičkám umožňovali si placentu odnést, což prokazuje úředně ověřené čestné prohlášení paní Petry Skoumalové, které žalobkyně předložila soudu prvního stupně. Paní Skoumalová v něm potvrdila, že dne 22. 6. 2014 porodila v porodnici v Neratovicích

a z nemocnice odešla několik hodin po porodu s dítětem i s placentou. Je tedy evidentní, že praxe žalované není vždy odmítavá k žádostem rodiček, ale žalovaná svévolně některým rodičkám vyhoví a některým ne.

Evidentně v praxi poskytovatelů zdravotních služeb není uznáván absolutní zákaz vydávání částí těla pacientům, tak jak ho interpretují nižší soudy. Pokud tato praxe poskytovatelů neohrožuje veřejné zdraví (a evidentně neohrožuje), tak by bylo absurdní ji měnit jen na základě nedostatečně odůvodněného a nepřesvědčivého názoru nižších soudů.

Také chceme poukázat na to, že v případě porodů v domácnosti (které nejsou rodičkám nijak zakázány) si rodičky placentu ponechávaly a ponechávají za účinnosti předchozí i současné právní úpravy a mohly a mohou s ní naložit v souladu se svým přesvědčením. Není znám jediný případ, kdy by nespálená placenta po domácím porodu někoho jakkoliv ohrozila na zdraví, přestože takových porodů je v České republice až 1.000 ročně. Považujeme za nepřijatelné, aby žena, která chce naložit s placentou v souladu se svým smýšlením a přesvědčením, byla nucena родit mimo zdravotnické zařízení.

Pokud dospěl odvolací soud k závěru, že právní úprava v zákoně o péči o zdraví lidu vydání placenty vůbec neumožňovala, pak upozorňujeme, že tento výklad je v rozporu se zásadou v čl. 2 odst. 3 Listiny: „Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.“ V první řadě je otázkou, co je to „vydání“ placenty a kdo komu placentu ve skutečnosti vydával. Podle našeho názoru je primární otázkou to, zda žalobkyně jakožto subjekt, jehož součástí těla byla placenta, byla vůbec povinna vydat placentu zdravotníkům. Žalobkyně svoji placentu zdravotníkům dobrovolně nevydala, ani nedala informovaný souhlas s jejím nakládáním ze strany zdravotníků. Zde je potřeba zdůraznit, že žalobkyně nebyla povinna zdravotníkům svoji placentu vydávat. Zdravotníci proti vůli ženy placentu po porodu zasvorkovali a odstříhli, a pak s ní naložili podle zavedených postupů (viz zákon: „části lidského těla ... se zpopelňují ...“) bez ohledu na vůli žalobkyně. Podle našeho názoru je předpokladem toho, že zdravotníci naloží s placentou zákonným způsobem, projev vůle subjektu, který jim placentu dobrovolně vydá nebo odsouhlasí standardní nakládání s placentou a její zpopelnění. Z žádného předpisu nevyplývá, že zdravotníci mají toto „dispoziční právo“ automaticky a bez ohledu na vůli pacienta. Takže pokud jde o „vydání“ placenty, tak prvořadá je otázka, zda rodička dobrovolně „vydala“ svoji placentu zdravotníkům. Rodička takovou povinnost vydat část svého těla nemá ani u zmíněného porodu mimo zdravotnické zařízení. U zdravotníků není vůbec na místě používat slovo „vydání“, neboť oni nemají co vydávat část těla, ke které nemají žádné oprávnění bez souhlasu pacienta. Právní úpravu, podle které se části lidského těla zpopelňují, je tedy nutné vykládat tak, že se použije v případě, kdy s tím pacient souhlasil a část těla ke zpopelnění personálu dobrovolně vydal.

Nižší soudy pochybily také v tom, že se nijak nevypořádaly s konkurujícími právy a zájmy žalobkyně, zejména s právem na svobodu myšlení, na ochranu soukromého života. Soudy ani neprovedly test proporcionality, který dle ustálené judikatury Ústavního soudu je na místě právě v případech konkurence základního lidského práva s veřejným zájmem. Pokud by tak učinily, tak by musely uzavřít, že v případě zdravé placenty není veřejný zájem v podobě ochrany veřejného zdraví jakkoliv dotčen a ohrožen a že tedy nelze zasahovat do práva žalobkyně naložit s placentou podle svého přesvědčení. Znovu opakujeme, že tvrzení odvolacího soudu, že placenta byla infikována, nebylo podloženo žádnými. Nepodložené tvrzení odvolacího soudu o infikované placentě je nutné hodnotit jako extrémní rozpor mezi skutkovým zjištěním soudu a provedenými důkazy, což dle ustálené judikatury Nejvyššího a Ústavního soudu je porušení práva na spravedlivý proces.

Je tedy potřeba uzavřít, že správným právním názorem je přesvědčivý a pečlivě vyargumentovaný názor Ministerstva zdravotnictví, z kterého vyplývá (bez ohledu na to, zda se jedná o starší nebo novější právní úpravu), že žalobkyně měla právo nakládat se svou placentou dle svého uvážení, neboť v jejím konkrétním případě nenastalo žádné riziko pro ochranu veřejného zdraví, proto žalovaná znemožněním žalobkyni nakládat se svou placentou porušila její osobnostní a ústavně zaručená práva.

V. Právní otázky k právu na spravedlivý proces

Žalobkyně namítá porušení práva na spravedlivý proces nižšími soudy v několika ohledech, což také zakládá přípustnost dovolání jakožto zásah do základních práv žalobkyně, konkrétně do práva na spravedlivý proces. Toto její právo bylo porušeno následujícími způsoby:

- k odborným otázkám se v řízení vyjadřoval podjatý znalecký ústav;
- nebyly zohledněny nebo připuštěny další důkazy, které žalobkyně předložila nebo navrhovala;
- žalobkyni nebylo zasláno před rozhodnutím odvolacího soudu vyjádření žalované a kolizního opatrovníka.

Odvolací argumentace žalobkyně

Žalobkyně namítala v řízení před soudem prvního stupně, že znalecký ústav a jeho zpracovatelé jsou podjatí a že závěry v posudku jsou nesprávné. Žalobkyně předložila důkazy, které rozporovaly tvrzení znaleckého ústavu, ale ty soud prvního stupně nijak nezohlednil. Dále žalobkyně chtěla předložit v reakci na znalecký posudek a na výsledcích zpracovatelky posudku další důkazy (odborná vyjádření z oboru biomedicínská statistika a z oboru porodní asistence), které by zpochybnila nesprávná a nepravdivá tvrzení zpracovatelů posudku, což jí bylo soudem prvního stupně znemožněno, neboť soud hned v den výslechu zpracovatelky posudku vyhlásil i rozsudek. Žalobkyně namítala, že tím bylo porušeno její právo na spravedlivý proces.

Žalobkyně v průběhu řízení vznesla námitku podjatosti vůči zpracovatelům znaleckého posudku Pavlu Caldovi a Markétě Školoudové, kterou zdůvodnila absencí odbornosti a přezkoumatelnosti jejich posudku a jeho ideologickým zaměřením. S ohledem na závěry Ústavního soudu v podobné věci týkající se porodnictví uvedla, že zpracovatelé posudku vyvozují své závěry bez jakéhokoli odkazu na vědecké publikace a výzkumy, bez citací odborných zdrojů. **Namítala, že je posudek založen pouze na formální autoritě zpracovatelů, ale materiálně absentuje odborné zdůvodnění závěrů.**

Ideologické zaměření posudku dovozovala ze závěrů posudku, který se vyjadřuje k právním otázkám, k odpovědnosti personálu, k právní závaznosti přání rodičky apod., a to v neprospěch rozhodovací autonomie rodičky. To je v rozporu s aktuálními právními názory Výboru pro odstranění diskriminace žen (CEDAW), ale i v rozporu s doporučeními Mezinárodní federace gynekologie a porodnictví (FIGO) – „Guidelines regarding informed consent“, které žalobkyně dodala soudu.

Také poukázala na poslední veřejné údaje o míře nástřihů hráze ve Všeobecné fakultní nemocnici v Praze, ve které zpracovatelé působí, přičemž tato míra dosáhla 81 % vaginálních porodů. Žalobkyně přitom soudu předložily publikaci Světové zdravotnické organizace „Péče v průběhu normálního porodu: praktická příručka“, která na základě vědeckých poznatků sledává za odůvodněnou pouze 10% míru nástřihů hráze. Je tedy zřejmé, že znalecký ústav mnohonásobně překračuje tuto vědecky

odůvodněnou míru a tím poškozují rodičky na zdraví, aniž by to mělo jakýkoliv prospěch pro ně nebo jejich děti. Totéž platí o poloze na zádech, která je standardní polohou na porodnickém pracovišti znaleckého ústavu, přestože, jak jsme blíže rozvedli výše, je tato poloha z vědeckých důvodů nedoporučovaná Mezinárodní federací gynekologie a porodnictví (FIGO).

Z vlastní škodlivé praxe na rodičkách tak vyplývá jednoznačná motivace znaleckého ústavu, resp. zpracovatelů posudku, obhajovat podobnou praxi jiné nemocnice včetně nerespektování práva rodiček na informovaný souhlas, nástřihů hráze bez souhlasu rodiček, nucené polohy vleže na zádech apod.

Žalobkyně při podání odvolání dodala dvě čestná prohlášení žen, které v roce 2013 a v roce 2015 rodily v porodnici znaleckého ústavu. Tato prohlášení prokazují, že praxe v porodnici znaleckého ústavu je totožná s praxí, se kterou se setkala žalobkyně a) v Nemocnici Neratovice, tedy nerespektování práv rodiček a nadměrné množství zásahů do porodu.

Podle žalobkyně tak zpracovatelé posudku nejsou nestranní ve smyslu subjektivního a objektivního testu nestrannosti dle standardů Evropského soudu pro lidská práva (tedy jednání vypovídající o přesvědčení dané osoby v dané věci a působení navenek pro třetí osoby). Ústavní soud se ve svém nálezu ze dne 7. 3. 2007, sp. zn. I. ÚS 722/05, k objektivnímu hodnocení nestrannosti (soudců, ale totéž lze vztáhnout obdobně na znalce) vyjadřuje tak, že „je třeba se zabývat zejména otázkou, zda - i nezávisle na chování soudce - existují jisté ověřitelné skutečnosti, které mohou jeho nestrannost zpochybňovat, přičemž v této oblasti mohou mít význam i pouhá zdání. Při zkoumání, zda v určité věci existují legitimní důvody svědčící o nedostatku nestrannosti soudce, je mj. možné vzít v úvahu i hledisko obžalovaného nebo širě vzato jedné ze stran sporu. Určujícím prvkem je to, zda lze považovat obavy dotčené osoby či osob za objektivně ospravedlnitelné (obdobně Chmelíř proti České republice, 2005, Ferrantelli a Santangelo proti Itálii, 1996).“

K námitce podjatosti uvedla zpracovatelka posudku, že s ní nesouhlasí a že znalecký ústav při své činnosti postupuje v souladu s doporučenými postupy a v nejnovějšími vědeckými poznatky, konkrétně zmínila nejnovější klasifikaci FIGO z roku 2015 a International Journal of Gynecology and Obstetrics. Žalobkyně v odvolání uvedla, že toto zdůvodnění považuje za naprosto nedostatečné, protože je nepřezkoumatelné. Pokud zpracovatelé posudku vycházeli z nějakých vědeckých poznatků při zpracování posudku, tak jimi měli podložit přímo každé jejich tvrzení tak, aby si třetí osoba mohla dohledat zdroj a konkrétní vědecký poznatek a mohla si ověřit, zda skutečně tvrzení zpracovatelů je s tím v souladu. To se nestalo a nic na tom nemění ani obecný odkaz na klasifikaci FIGO nebo na zahraniční časopis, neboť není zřejmé, jaké konkrétní tvrzení znaleckého ústavu je podloženo konkrétním vědeckým poznatkem.

Dále žalobkyně v odvolání namítala, že posudek znaleckého ústavu je založen pouze na formální autoritě zpracovatelů, ale materiálně absentuje odborné zdůvodnění závěrů, s čímž se soud prvního stupně nijak nevypořádal. Podle jejího názoru odůvodnění v rozsudku soudu prvního stupně, proč nepovažuje námitku podjatosti za důvodnou, jen potvrzuje, že soud skutečně pouze akceptuje formální autoritu zpracovatelů bez jakéhokoliv přezkumu jejich ničím nepodložených závěrů.

Odvolací soud

Odvolací soud ve svém rozsudku na tuto argumentaci reaguje následovně. Soud prvního stupně správně vycházel z ústavního znaleckého posudku, který konstatoval, že zdravotní péče byla poskytnuta jako

postup lege artis, který vychází z doporučení ČGPS ČLS JEP a FIGO 2015. Dovojuje-li žalobkyně odlišné skutkové závěry ze zahraniční zdravotnické literatury vyhotovené v angličtině a ze zahraničních statistických analýz, jedná se o obecné důkazy, které nemají žádnou konkrétní spojitost s tvrzeným zásahem do jejích práv. Žalobkyně nemůže očekávat, že soudy budou odborně polemizovat se závěry znaleckého posudku, neboť takový postup by odporoval ustanovení § 127 odst. 1 o. s. ř. Soud samozřejmě nesmí slepě přejímat závěry soudního znalce, avšak žalobkyně nepředložila žádné konkrétní argumenty, které by závěry znaleckého posudku vyvracely, namísto toho se podle odvolacího soudu pouští do obecné kritiky českého porodnictví, které však s žalobním tvrzením nesouvisí.

Dále odvolací soud uvádí, že k podání znaleckého posudku byl ustanoven znalecký ústav, který se podle § 127 odst. 3 o. s. ř. ustanovuje jen ve výjimečných případech, zvláště obtížných případech, vyžadujících zvláštního vědeckého posouzení. Odkázal na judikaturu Nejvyššího soudu, podle které soud hodnotí důkaz znaleckým posudkem jako každý jiný důkaz, nicméně je tu při hodnocení tohoto důkazu oproti jiným důkazům určitý rozdíl, který je vyvolán některými zvláštnostmi tohoto důkazu – soud se musí zabývat tím, zda posudek znalce má všechny formální náležitosti, zda jsou závěry v posudku náležitě odůvodněny a zda jsou podloženy obsahem nálezu, zda znalec vyčerpal úkol v zadaném rozsahu, zda přihlédl ke všem skutečnostem, s nimiž se měl vypořádat, zda jeho závěry jsou podloženy výsledky řízení a nejsou v rozporu s výsledky ostatních provedených důkazů. Soud však nemůže přezkoumávat věcnou správnost odborných závěrů znalce, neboť k tomu soudci nemají odborné znalosti nebo je nemají v takové míře, aby mohli toto přezkoumání zodpovědně učinit. Má-li soud pochybnost o věcné správnosti znaleckého posudku, popřípadě je-li znalecký posudek nejasný nebo neúplný, nemůže jej nahradit vlastním názorem, nýbrž musí znalce požádat, aby podal potřebná vysvětlení, zejména aby posudek doplnil nebo jinak odstranil jeho nedostatky, popřípadě aby vypracoval nový posudek.

Podle odvolacího soudu v přezkoumávaném případě byl znalecký posudek znaleckého ústavu jasný a úplný, soud I. stupně neměl pochybnost o jeho správnosti a pochybnost o správnosti odborných závěrů obsažených ve znaleckém posudku nevzbuzují ani námitky žalobkyně. Znalecký posudek není v rozporu ani s ostatními provedenými důkazy, proto je námitka žalobkyně, že soud prvního stupně převzal jeho závěry nekriticky, nedůvodná.

Odvolací soud až na svém jednání seznámil žalobkyni s tím, že je ve spise vyjádření žalované a procesního opatrovníka k odvolání žalobkyně. Odvolací soud žalobkyni předem tato vyjádření nezaslal, aby na ně mohla reagovat, ani vyjádření na jednání nepřečetl. I kdyby je ovšem přečetl, i tak by procesní právo žalobkyně se vyjádřit bylo značně zkráceno, neboť na jednání nelze bezprostředně reagovat na argumentaci ostatních stran stejně kvalitně a promyšleně jako v případě, kdy se žalobkyně může s jejich vyjádřeními předem seznámit a mít dostatek času na promyšlenou reakci.

Důvod dovolání

Nižší soudy zcela selhaly v ochraně práva žalobkyně na spravedlivý proces a svým postupem toto její právo v několika ohledech porušily.

Hodnocením znaleckých posudků v oblasti porodnictví v podobném ideologicky zbarveném případě, a to v případě trestního stíhání porodní asistentky Ivany Königsmarkové v souvislosti s domácím porodem, se zabýval Ústavní soud v nálezu ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. I.ÚS 4457/12, ve kterém konstatoval, že znalecký posudek je nepochybně významným druhem důkazních prostředků, avšak **nelze pustit ani na okamžik ze zřetele požadavek kritického hodnocení všech důkazů včetně znaleckého posudku, který je**

nutno hodnotit stejně pečlivě jako každý jiný důkaz. Ústavní soud uvádí: „Znalecký posudek nepožívá větší důkazní síly a musí být podrobován všestranné prověrce nejen právní korektnosti, ale i věcné správnosti. Hodnotit je třeba celý proces utváření znaleckého důkazu, včetně přípravy znaleckého zkoumání, opatřování podkladů pro znalce, průběhu znaleckého zkoumání, věrohodnosti teoretických východisek, jimiž znalec odůvodňuje své závěry, spolehlivosti metod použitých znalcem a způsobu vyvozování jeho závěrů.“

Ze strany soudů v rozporu s tímto nálezem došlo k zcela nekritickému převzetí nepodložených tvrzení zpracovatelů ústavního znaleckého posudku, konkrétně:

- žalobkyně opakovaně upozorňovala na to, že posudek necituje a nezmiňuje žádné odborné zdroje, ale je založen výhradně na ničím nepodložených tvrzeních zpracovatelů, na což soudy nijak nereagovaly a nijak tento nedostatek zpracovatelům nevytkly a nevyžadovaly nápravu;
- žalobkyně vyžadovala, aby tvrzení byla dodatečně podložena, například požadovala během výslechu zpracovatelky doložení studie, která by potvrzovala tvrzení zpracovatelky, že nástřih hráze vede k záchraně života či zdraví plodu, to bylo soudem znemožněno;
- žalobkyně předložila odborné materiály založené na vědeckých poznatcích, které vyvracely tvrzení zpracovatelů posudku (např. doporučení Světové zdravotnické organizace a Mezinárodní federace gynekologie a porodnictví – k otázkám polohy při porodu, monitoringu ozev plodu, přestřižení pupeční šňůry atd.), ale soudy na tyto rozpory nijak nereagovaly a pouze se odmítly zabývat předloženými materiály;
- žalobkyně chtěla vyvrátit nepravdivá tvrzení ze strany zpracovatelů posudku dalšími důkazy – předložením odborného vyjádření z oboru biomedicínské statistiky a odborným vyjádřením z oboru porodní asistence, přičemž tato vyjádření by na rozdíl od ústavního znaleckého posudku byla podložena vědeckými zdroji, ovšem soud prvního stupně to znemožnil a odvolací soud k těmto předloženým odborným vyjádřením nijak nepřihlédl.

Je potřeba uvést, že pro žalobkyni byly závěry ústavního znaleckého posudku překvapivé, neboť již před podáním žaloby konzultovala průběh svého porodu a svoji zdravotnickou dokumentaci s řadou porodních asistentek i gynekologů-porodníků a ti se shodli na tom, že nález CTG byl fyziologický, nebo s krátkodobým poklesem ozev, který je ale v závěru porodu normální a jde o tzv. „vstupní fenomén“, kdy hlavička vstupuje do porodních cest. Proto měla žalobkyně ústavní znalecký posudek za nepravdivý a tendenční a považovala za nutné na něj reagovat jiným posouzením, a to nezávislým, neboť znalecký ústav nepovažovala za nezávislý a nestranný z důvodů uvedených výše.

Dále znalecký posudek neuváděl žádný relevantní odkaz na vědecký důkaz, že by epiziotomie byla záchraňujícím zákrokem pro plod, resp. že by tento zákrok měl vliv na mortalitu a morbiditu novorozenců. Při výslechu zpracovatelka posudku pouze tvrdila, že „je přesvědčena“, že studie na toto téma (zda epiziotomie vede ke zlepšení zdraví plodu) proběhly. Právní zástupkyně žalobkyně trvala na tom, aby znalecký ústav takovou studii dohledal a doplnil, neboť byla informována, že žádná taková studie neexistuje. To však soudkyně soudu prvního stupně neumožnila a toto přesvědčení zpracovatelky posudku zůstalo neprokázáno, přesto soudkyně vyhodnotila tento zásah do fyzické integrity žalobkyně jako údajně nutný v zájmu dítěte.

Podobně tomu tak bylo v otázce porodní polohy vleže na zádech: žalobkyně prokázala odborným doporučením Mezinárodní federace gynekologie a porodnictví „Management of the second stage of

labor“ založeným na vědeckých poznatcích, že tato poloha zvyšuje riziko tísně plodu a komplikací.⁸ To soudkyně soudu prvního stupně nijak nezohlednila a pouze převzala zcela nepodložené tvrzení zpracovatelky posudku, že tato poloha škodlivá pro plod není. Ovšem opět nebylo nijak prokázáno, že by tato poloha byla nezbytná k záchraně života či zdraví dítěte.

Stejně tak je tomu u CTG monitoringu: žalobkyně předložila odbornou publikaci Světové zdravotnické organizace „Péče v průběhu normálního porodu: praktická příručka“, která předkládá doporučení k poskytování péče při normálním porodu na základě vědeckých poznatků“. Tato publikace se věnuje celé řadě oblastí, které se vyskytly při porodu žalobkyně, zejména monitoringu CTG, poloze při porodu aj. Přestože odborné závěry této příručky jsou v rozporu s tvrzením znalců, soudy se těmito rozpory nijak nezabývaly.

Předložení alternativních posudků bylo soudem prvního stupně znemožněno, neboť soud okamžitě ještě v den výslechu zpracovatelky ústavního znaleckého posudku vyhlásil rozsudek, aniž by poskytl nějaký čas, byť jen krátký, na zpracování alternativních posudků, což je nepochopitelné při srovnání s nepřiměřeně dlouhou dobou, po kterou soud umožnil zpracovávat posudek znaleckému ústavu. Ze strany soudu šlo o porušení práva žalobkyně na spravedlivý proces, neboť aby bylo zachováno právo účastníků na spravedlivý proces, musí jim být umožněno navrhnout důkazy k prokázání svých tvrzení (rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Dombo Beheer v. Nizozemí*, č. stížnosti 14448/88, ale také výše zmíněný případ *Ivany Königsmarkové před Ústavním soudem*). Vzhledem k tomu, že důkazy měly reagovat na nepravdivý a tendenční ústavní znalecký posudek, bylo nezbytné umožnit žalobkyni nechat zpracovat a předložit tyto důkazy a poskytnout jí k tomu přiměřenou lhůtu. Žalobkyně si tyto posudky přesto nechala následně zpracovat a doložila je odvolacímu soudu před jeho jednáním.

Odvolací soud se s předloženými odbornými vyjádřeními nijak nevypořádal, přitom tato odborná vyjádření vyvracejí nepodložená tvrzení zpracovatelů znaleckého posudku a na rozdíl od znaleckého posudku jsou odborná vyjádření podložená celou řadou vědeckých studií a odborných materiálů.

Z odborného vyjádření z oboru biomedicínské statistiky vyplývají následující závěry opřené o vědecké studie a další odborné důkazy:

- Žalobkyně byla zcela nedostatečně poučena o podání antibiotik, které nemělo žádný prokazatelný benefit. Pokud by byla objektivně poučena ve smyslu judikatury Nejvyššího soudu (nutnost poučit o účelu, povaze, rizicích a alternativách zákroku a následcích jeho neprovedení – viz např. rozsudek NS ze dne 13. 6. 2018, sp. zn. 25 Cdo 4162/2017), zcela určitě by s podáním antibiotik nesohlasila.
- Podle výzkumů v případě nízkorizikových rodiček, jako byla i žalobkyně, nepřináší monitoring CTG pro ženu ani pro její dítě žádné výhody, pouze vyšší podíl císařských řezů, v případě

⁸ „Unfortunately, inappropriate medical and midwifery teaching and habit have meant that many women are made to deliver lying flat on their backs with their feet in stirrups (Fig. 3). This position reduces uteroplacental blood flow, can contribute to fetal distress, and provides no mechanical advantage to enhance descent.“
„The skilled attendant also has the role of encouraging the mother to adopt positions for active pushing that are culturally appropriate, comfortable, and mechanically beneficial; for example, squatting or sitting up as opposed to lying flat on a bed. Unfortunately, in many hospitals in low-resource countries, lying supine while in labor has become the norm—a tendency exacerbated by a lack of available cushions or the use of nonflexible delivery beds where the upper part cannot be elevated—and the use of stirrups is common.“

žalobkyně byl postačujícím způsobem posouzení stavu plodu intermitentní sledování, které požadovala namísto kontinuálního.

- Nucení do polohy vleže bylo v případě žalobkyně kontraproduktivní, jiné polohy mají prokazatelné výhody, poloha vleže zvyšuje výskyt abnormální srdečního rytmu plodu.
- Doporučení ČGPS k nástřihu hráze se nevztahovala na případ žalobkyně, nešlo o porod dvojčat, ani o dystokii ramének. Studie zabývající se rozdíly mezi rutinním a zdrženlivým používáním epiziotomie prokazují, že nebyly nalezeny rozdíly ve stavu dítěte. V žalované porodnici se nadužívá epiziotomie (41 %), což nemá žádné vědecky ospravedlnitelné odůvodnění. V zemích se stejně dobrými perinatálními výsledky jako v ČR, je míra epiziotomií několikanásobně nižší.
- Přerušení pupečníku u dítěte žalobkyně, které nepotřebovalo resuscitaci, nebylo v souladu s poznatky vědy, neboť dítěti byl odepřen prospěch z vyšší přirozené zásoby železa. K tomu dodáváme, že tvrzení odvolacího soudu, že dítě žalobkyně muselo být urychleně resuscitováno, je nepravdivé a nemá žádnou oporu v provedeném dokazování, neboť dítě se narodilo zdravé a nebylo resuscitováno.
- Jednání personálu vůči žalobkyni naplňuje v mnoha ohledech Světovou zdravotnickou organizací odmítané porodnické násilí, které nemůže být součástí standardní péče podle nejlepších vědeckých poznatků a mělo by být systematicky eliminováno.
- Dále se odborné vyjádření věnuje vyvrácení tvrzení personálu žalované nemocnice a vyvrácení tvrzení zpracovatelů ústavního znaleckého posudku, která neodpovídají vědeckému poznání, jsou zavádějící nebo nepravdivá. Dále se odborné vyjádření zabývá písemným formulářem informovaného souhlasu žalované, který dostatečně rodičky o celé řadě důležitých aspektů porodní péče a tím nedává rodičce dostatečný podklad k informované volbě.

Z odborného vyjádření z oboru porodní asistence zpracované členkami Unie porodních asistentek vyplývají následující závěry:

- V případě žalobkyně šlo o nízkorizikovou rodičku, zvýšené sledování vyžadoval pouze časný odtok plodové vody, ovšem nález byl negativní, co se týká zánětlivých markerů, o čemž měla být rodička poučena a na základě toho se rozhodnout o podání antibiotik. Z její výpovědi vyplynulo, že nebyla pravdivě informována o těchto skutečnostech, tudíž nemohla učinit informované rozhodnutí.
- Vstupní CTG záznam byl fyziologický, nebylo odůvodněno opakování CTG monitorů. Krátkodobá decelerace v 2. době porodní není známkou hypoxie plodu, což bylo potvrzeno poporodními hodnotami novorozence. Na CTG záznamu není přítomna jiná známka akutní hypoxie, ani o ní není jiný záznam v dokumentaci. CTG monitoring v 2. době porodní v kombinaci s polohou vleže na zádech je pro matku diskomfortní a představuje riziko pro plod. Tato poloha byla kontraproduktivní, volba polohy rodičky by měla být samozřejmostí. Metoda CTG vede u nízkorizikových žen k vysoké míře nepravých pozitivních signálů (63,8 %), jejichž průvodním jevem je pak vysoký počet na to navazujících zbytečných zásahů. U žalobkyně šlo o relativně rychlý porod a postupoval zcela v normě a fyziologicky, tudíž podání oxytocinu bylo zcela zbytečné. Nástřih hráze je podle medicíny založené na důkazech akutní intervencí v případě, kdy je nutné dítě vybavit instrumentálně (kleště, vakuumextraktor), a o tento případ v případě žalobkyně nešlo.
- Podání antibiotik mělo celou řadu rizik, ale nemělo prokazatelný benefit. V případě žalobkyně, kdy branka byla zcela otevřena, nebyly ještě dostupné laboratorní výsledky z odběru krve a

rodička byla afebrilní, bylo podání antibiotik zbytečné, a to zejména s ohledem na minimální časové rozmezí mezi aplikací antibiotik a porodem dítěte.

- Dítě žalobkyně bylo fyziologickým novorozencem, v dokumentaci nebyl popsán žádný nález, který by indikoval přerušení pupeční šňůry hned po porodu, nešlo v žádném případě o zákrok z důvodu záchrany zdraví a života novorozence. Odborné vyjádření zmiňuje řadu prokazatelných výhod odložení přerušení pupečníku.
- Dle doporučení WHO existují pro matku méně stresující a méně invazivní metody, jak předcházet akutní hypoxii během porodu. Je jím vhodné polohování rodičky při porodu, eliminace polohy vleže na zádech. V roce 2012 mělo v žalované nemocnici po vaginálním porodu poranění 87 % žen, což je extrémně vysoké procento (tímto poraněním je i provedená epiziotomie).
- Zdravotnická dokumentace byla v mnoha ohledech neúplná, záznam o indikaci oxytocinu se jeví jako dodatečně doplněný. Hypoxie plodu není v dokumentaci o průběhu porodu zaznamenána.
- Odborné vyjádření se také věnuje zhodnocení ústavního znaleckého posudku. Podle odborného vyjádření znalci při hodnocení CTG záznamů opomněli skutečnost, že nebyla snímána kontrakční činnost, což znamená, že CTG záznamy nelze hodnotit, bez toho závěry nemohou být správné a validní. Dále dle odborného vyjádření znalci dezinterpretovali „nereálná očekávání“ žalobkyně ve vyjádření klinické psycholožky. Odborné vyjádření upozorňuje, že CTG záznam dle znalců byl „ne zcela fyziologický“, ovšem nebyl patologický. Pouze patologie ohrožuje život, ne suspekce, což znamená podezření.

Na základě uvedeného je evidentní, že tvrzení odvolacího soudu, že žalobkyně nepředložila žádné konkrétní argumenty, které by závěry znaleckého posudku vyvracely, je zjevně nepravdivé. Žalobkyně tyto argumenty a důkazy předložila jak před soudem prvního stupně, tak i navrhla další důkazy v reakci na zjevně tendenční, nepravdivý a neodůvodněný znalecký posudek, což bylo odmítnuto, přesto žalobkyně i po rozhodnutí soudu prvního stupně, který jí znemožnil tyto důkazy předložit, tyto důkazy předložila dodatečně, ovšem ani odvolací soud se s nimi nijak nevypořádal. Je tedy namístě uzavřít, že oba soudy pouze slepě a nekriticky převzaly závěry znaleckého posudku a ignorovaly veškeré námítky žalobkyně a jí předložené důkazy, která tento posudek v mnoha ohledech zcela konkrétně a přesvědčivě rozporovala.

Kromě toho si odvolací soud dotvořil skutkový stav, který neodpovídal dokazování (nakažení placenty virem herpes, resuscitace novorozence, jediná návštěva žalobkyně v nemocnici před porodem). To lze označit za překvapivé rozhodnutí, které nebylo možností na základě zjištěného skutkového stavu, postupu odvolacího soudu a dosud přednesených tvrzení účastníků předvídat; o překvapivé rozhodnutí jde tehdy, když odvolací soud posuzoval skutečnost, kterou žádný z účastníků nikdy netvrdil či nepopíral, popř. která nebyla předmětem posuzování soudu prvního stupně (např. rozsudek NS ze dne 28. 3. 2013, sp. zn. 30 Cdo 593/2013).

Nadto ve své podstatě přitom rozsudek odvolacího soudu plně nevyhovuje ani požadavkům obsaženým v ustanovení § 157 odst. 2 o.s.ř., neboť z něj tak nelze ověřit, které skutečnosti měl (na základě provedení dokazování) za prokázány a které nikoliv, o které důkazy opřel svá skutková zjištění a jakými úvahami se při hodnocení důkazů řídil a proč neprovedl i další důkazy. Nelze pominout, že bylo zejména namístě se vypořádat s návrhem žalovaného na znalecké posouzení jeho postupu, který se podle přesvědčení dovolacího soudu zřejmě jevil jako opodstatněný, neboť v tomto případě rozhodnutí nepochybně závisí na posouzení skutečností, k nimž bylo třeba odborných znalostí - § 127 odst. 1 o.s.ř.

Přitom žalovaný provedení tohoto důkazu (resp. důkazů dalších) navrhoval již v řízení před soudem prvního stupně, avšak již tento soud jej považoval za nadbytečný.

S ohledem na uvedené okolnosti lze proto uzavřít, že došlo k naplnění předpokladů dovolacích důvodů podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) a b) a odst. 3 o.s.ř.

Nižší soudy se rovněž nijak nevypořádaly s namítanou podjatostí znaleckého ústavu, resp. zpracovatelů posudku. Žalobkyně argumentovala tím, že zpracovatelé měli motivaci krýt nepřijatelné praktiky, kterých se sami vůči rodičkám dopouštějí, a poskytla na podporu tohoto svého tvrzení i důkazy, zejména čestná vyjádření dvou žen, které rodily v nemocnici znaleckého ústavu a které byly podrobeny podobným praktikám jako žalobkyně. Žalobkyně také poukázala na vysokou míru nástřihů hráze v nemocnici znaleckého ústavu, která je zjevně nepřiměřená a neodůvodněná.

Jak již bylo výše zmíněno, dalším porušením práva žalobkyně na spravedlivý proces představovala nečinnost odvolacího soudu, který nedoručil žalobkyni vyjádření ostatních účastníků řízení k jejímu odvolání, na jednání tato vyjádření nepřčetl a znemožnil žalobkyni na vyjádření reagovat. I kdyby byla vyjádření přčtena na jednání odvolacího soudu, i tak by bylo její právo na spravedlivý proces zkráceno, neboť je evidentní, že na ně nemůže promyšleně reagovat, jako by tomu bylo v případě, kdyby jí byla předem doručena.

Těmito postupy nižších soudů bylo porušeno právo žalobkyně na spravedlivý proces, konkrétně právo na odůvodnění rozhodnutí (nález ÚS ze dne 11. 2. 2004, sp. zn. Pl. ÚS 1/03). Dále došlo k porušení zákazu libovůli a k extrémnímu nesouladu mezi skutkovými zjištěními a vyvozenými právními závěry (nález ÚS ze dne 4. 6. 1998, sp. zn. III. ÚS 398/97, nález ÚS ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. III. ÚS 290/06), dále došlo opomenutí důkazů (nález ÚS ze dne 16. 2. 1995, sp. zn. III. ÚS 61/94), neboť účastníkovi musí být dána možnost se vyjádřit k provedeným důkazům, ale také označit a navrhnout důkazy, jejichž provedení je potřebné pro prokázání svých tvrzení. Z toho vyplývá povinnost soudu vyložit proč navržené důkazy neprovedl, nebo proč je nepřevzal do svých skutkových zjištění, pokud tak neučiní, zatíí své rozhodnutí vadami a postupuje v rozporu se zásadami vyjádřenými v Listině základních práv a svobod.

VI. Právní otázky k nákladům řízení

Na závěr předkládáme dovolacímu soudu k posouzení právní otázku nákladů řízení v případech podezření, že byla rodička podrobena nelidskému a ponižujícímu zacházení. Jde o otázku, která by měla být posouzena jinak oproti v úvodu zmíněnému rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 4881/2017.

S ohledem na princip ochrany slabší strany, který je obecným principem ústavněprávního významu (viz. rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 10. 8. 2017, sp. zn. I.ÚS 615/17), s ohledem na absolutní zákaz špatného zacházení (čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod), s ohledem na doporučení mezinárodních orgánů (CEDAW), aby byly ženy chráněny před násilím při porodu, a s ohledem na efektivní realizaci práv žen na soudní ochranu, by měl Nejvyšší soud posoudit otázku náhrady nákladů řízení ve sporech, kdy se žalobkyně domáhá ochrany před nelidským a ponižujícím zacházením a násilným jednáním při porodu, a nejde o zcela nedůvodný nebo šikanózní návrh, neboť vůči ní skutečně bylo použito násilí, tak, že žalovaná nemá nárok na náhradu nákladů řízení od žalobkyně.

VII. Návrh

Žalobkyně navrhuje, aby Nejvyšší soud rozhodl za použití § 243e odst. 2 věty druhé a třetí o. s. ř. takto:

Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 27. 6. 2018, č. j. 21 Co 354/2017-629, a dále rozsudek Okresního soudu v Mělníku ze dne 30. 5. 2017, sp. zn. 6 C 20/2015, se v plném rozsahu zrušují, a věc se vrací soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

zastoupena Zuzanou Candigliota, advokátkou